

PARTER

Klagande

Nordic Trout Sweden AB, 556844-2783
Fiskehamnsvägen 10
22710 Föglö
Åland

Ombud: Advokaten Joel Mårtensson och jur.kand. Albin Gustafsson
Mannheimer Swartling Advokatbyrå AB
Box 1711
111 87 Stockholm

Motparter

1. Länsstyrelsen i Värmlands län
651 86 Karlstad

2. Länsstyrelsen i Örebro län
701 86 Örebro

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Örebro läns, miljöprövningsdelegationen, beslut 2020-02-18 i ärende nr 551-4516-2019, se [bilaga 1](#)

SAKEN

Tillstånd till fiskodling i Övre Fryken vid Stöpafors i Sunne kommun

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen ger Nordic Trout Sweden AB tillstånd enligt miljöbalken till fortsatt och utökad fiskodling samt övervintring av fisk vid bolagets anläggning på fastigheten Tosseberg 1:117 i Sunne kommun. Årlig förbrukning av fiskfoder får uppgå till maximalt 1 000 ton.

Tillståndet gäller i 20 år från lagakraftvunnen dom.

Mark- och miljödomstolen föreskriver att följande villkor ska gälla för verksamheten:

Dok.Id 664919

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 69 131 07 Nacka	Sicklastråket 1	08-561 656 40 E-post: mmd.nacka.avdelning4@dom.se www.nackatingsratt.domstol.se		måndag – fredag 08:00–16:30

Villkor

1. Om inte annat följer av övriga villkor ska verksamheten i huvudsak bedrivas i enlighet med vad bolaget har angett i ansökan eller i övrigt åtagit sig i ärendet.
2. Kemiska produkter och farligt avfall ska hanteras och förvaras på tät yta utan avlopp, under tak och i övrigt på sådant sätt att eventuellt spill och läckage samlas upp. Kärll ska vara noggrant märkta med sitt innehåll. Absorptionsmedel och annan utrustning för omhändertagande av spill och läckage ska finnas tillgängligt.
3. Fasta anordningar vid och på stranden ska placeras, utformas och nyttjas på ett sådant sätt att de medför minsta möjliga intrång i strandmiljön.
4. Fiskodling och slakt får endast bedrivas inom det område som angetts i ansökan.
5. Död fisk som flyter på ytan av odlingskassarna ska under produktions-säsongen (maj-oktober) avlägsnas och dokumenteras en gång per dag. Under övrig tid, av period med öppet vatten, ska avlägsnandet och dokumentationen ske minst en gång per vecka. Tillsynsmyndigheten får, efter anmälan av bolaget, medge undantag av säkerhetsskäl.
6. Död fisk ska ensileras med myrsyra och transporteras till godkänd mottagare.
7. Buller från verksamheten ska begränsas så att den ekvivalenta ljudnivån utomhus vid bostäder inte överskrider följande begränsningsvärden:
 - 50 dB(A) helgfri måndag – fredag kl. 06.00-18.00
 - 45 dB(A) lördag, söndag och helgdag kl. 06.00-18.00
 - 45 dB(A) kvällstid kl. 18.00-22.00
 - 40 dB(A) nattetid kl. 22.00-06.00

Nattetid kl. 22.00-06.00 får den momentana ljudnivån utomhus vid bostäder inte överstiga 55 dB(A) som begränsningsvärde.

8. För verksamheten ska det finnas ett aktuellt och uppdaterat kontrollprogram som visar hur villkoren följs och hur verksamhetens påverkan på hälsa och miljö i övrigt undersöks. I kontrollprogrammet ska bolaget bland annat ange platser, metoder och frekvenser för mätningarna samt hur resultatet av mätningarna utvärderas och redovisas. Recipientkontrollen ska ingå i kontrollprogrammet.

Bolaget ska ge in förslag till reviderat kontrollprogram till tillsynsmyndigheten senast en månad efter det att tillståndet fick laga kraft eller den senare tid som tillsynsmyndigheten bestämmer.

9. Bolaget ska i god tid och minst ett år innan verksamheten upphör anmäla detta till tillsynsmyndigheten. Bolaget ska samtidigt ge in en efterbehandlingsplan. Efterbehandlingsplanen ska bland annat beskriva
 - hur anläggningar på land och vatten ska tas bort,
 - hur kemiska produkter och avfall ska omhändertas, och
 - hur mark- och vattenområden som förorenats av verksamheten ska efterbehandlas.

Utredningsvillkor

Mark- och miljödomstolen skjuter med stöd av 19 kap. 5 § 11 och 22 kap. 27 § miljöbalken under en prövotid upp fastställande av slutliga villkor för:

Uppsamling och rening av foderrester

U1. Bolaget ska under prövotiden utreda möjligheterna att odla regnbåge i ett odlingssystem som innebär en möjlighet att samla upp fekalier och foderrester. Bolaget ska utvärdera odlingssystemet avseende tekniska, ekonomiska och miljömässiga förutsättningar. Utvärderingen ska även ta hänsyn till fiskens behov av näring, hälsa och livsmiljö. Utredningen ska utföras i samråd med tillsynsmyndigheten.

Resultaten av utredningen tillsammans med förslag till skyddsåtgärder och slutliga villkor ska ges in till miljöprövningsdelegationen senast fem år från det att tillståndet fick laga kraft.

Fosforinnehåll i foder

U2. Bolaget ska utreda möjligheten att använda fodersorter med låga fosforhalter (<0,7 %). Bolaget ska utvärdera och jämföra fodersorternas tekniska, ekonomiska och miljömässiga förutsättningar. Utredningarna ska genomföras i samråd med tillsynsmyndigheten.

Resultaten av utredningen tillsammans med förslag till skyddsåtgärder och slutliga villkor ska ges in till miljöprövningsdelegationen senast fem år från det att tillståndet fick laga kraft.

Efterbehandling och ekonomisk säkerhet

U3. Bolaget ska under en provotid utreda möjligheten att ta upp eventuella ackumulationshögar av foderrester och fekalier. Metoder, kostnader och efterföljande hantering av de upptagna massorna ska belysas. Utredningen ska också omfatta frågan om behov av och storlek på ekonomisk säkerhet. Utredningen ska genomföras i samråd med tillsynsmyndigheten.

Resultaten av utredningen tillsammans med förslag till skyddsåtgärder och slutliga villkor ska ges in till miljöprövningsdelegationen senast tre år från det att tillståndet fick laga kraft.

Provisorisk föreskrift

Följande provisoriska föreskrift ska gälla under provotiden eller till dess tillståndsmyndigheten beslutar om annat:

P1. Utsläpp av total fosfor från fiskodlingen och övervintringen av fisk får under prövotiden uppgå till högst 3 500 kg fosfor per år beräknat enligt formeln $L=P*(FK*CI-CR)*101$, räknat som löpande medelvärde över tre kalenderår.

Igångsättningstid

Den miljöfarliga verksamhet som inte redan är igångsatt ska ha satts igång inom ett år räknat från det att tillståndsbeslutet får laga kraft.

Verkställighet

Domstolen förordnar att tillståndet får tas i anspråk utan hinder av att domen inte fått laga kraft.

BAKGRUND

Nordic Trout AB (bolaget) bedriver odling av regnbågslax i nätkassar i Övre Fryken vid Stöpafors.

Befintligt tillstånd är tvådelat och består av ett tillstånd som gäller tillsvidare för fiskodling med en foderförbrukning på 480 ton per år och ett tidsbegränsat tillstånd för fiskodling med en foderförbrukning på ytterligare 360 ton per år, dvs. totalt 840 ton per år. Det tidsbegränsade tillståndet går ut vid årsskiftet 2020/2021.

I juni 2019 ansökte bolaget om tillstånd till fortsatt och utökad verksamhet vid Stöpafors. Miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Örebro län avslag bolagets ansökan. Som skäl för beslutet anfördes att den ansökta verksamheten medför en oacceptabel nivå av ökade utsläpp av bl.a. fosfor. Vidare kan kassodling, enligt miljöprövningsdelegationen, inte anses utgöra bästa möjliga teknik enligt 2 kap. 3 § miljöbalken.

Miljöprövningsdelegationen godkände med stöd av 6 kap. miljöbalken den av bolaget upprättade miljökonsekvensbeskrivningen.

Bolaget har överklagat miljöprövningsdelegationens beslut till mark- och miljödomstolen.

YRKANDEN M.M.

Bolaget har yrkat att mark- och miljödomstolen, med ändring av befintligt tillstånd, ska ge bolaget tillstånd till utökad fiskodlingsverksamhet samt övervintring av fisk,

- *i första hand* med en tillkommande foderförbrukning om 520 ton per år utan tidsbegränsning,
- *i andra hand* med en tillkommande foderförbrukning om 520 ton per år med en tidsbegränsning om 20 år från det att tillståndet får laga kraft,
- *i tredje hand* med en tillkommande foderförbrukning om 360 ton per år (motsvarande nu gällande nivå) med en tidsbegränsning om 10 år från det att tillståndet får laga kraft.

Bolaget har yrkat att mark- och miljödomstolen ändrar villkoren i det befintliga tillståndet, respektive fastställer nya villkor, i enlighet med följande. Villkoren ska gälla den samlade verksamheten.

Villkor enligt befintligt tillstånd	Yrkad ändring / föreslaget nytt villkor
1. Om inte annat följer av övriga villkor skall verksamheten i huvudsak bedrivas i enlighet med vad bolaget angivit i ansökan eller i övrigt åtagit sig i ärendet.	<i>Ingen ändring.</i>
2. Avfall och foder skall lagras och hanteras på ett sådant sätt att eventuella olägenheter minimeras.	<i>2. Kemiska produkter och farligt avfall ska hanteras och förvaras på tät yta utan avlopp, under tak och i övrigt på sådant sätt att eventuellt spill och läckage kan samlas upp. Kärll ska vara noggrant märkta med sitt innehåll. Absorptionsmedel och annan utrustning för omhändertagande av spill och läckage ska finnas tillgängligt.</i>
3. Fasta anordningar vid och på stranden skall placeras, utformas och nyttjas på ett sådant sätt att de medför minsta möjliga intrång i strandmiljön.	<i>Ingen ändring. Bolaget noterar att erforderliga anläggningar redan är på plats.</i>
4. Fiskodling och slakt får endast bedrivas inom det område som angetts i ansökan. (Se bifogad karta).	<i>Ingen ändring. Bolaget har förtydligat koordinaterna för odlingsområdet i ansökan.</i>
5. Blodvattnet från strupskärningen skall tillföras bottenvattnet i Fryken via en ca 100 m lång ledning.	<i>Villkoret utgår. Bolaget utför inte längre någon strupskärning i Stöpafors, utan denna sker vid anläggningen i Torsby.</i>
6. Verksamheten skall vara ansluten till Fiskhälsan AB eller motsvarande.	<i>Villkoret utgår. Bolaget noterar att Fiskhälsan AB inte längre existerar.</i>
7. För verksamheten skall det finnas ett kontrollprogram som gör det möjligt att bedöma eventuella effekter i recipienten samt att meddelade villkor följs. I kontrollprogrammet skall anges mätfrekvens, mät- och utvärderingsmetoder.	<i>7. För verksamheten ska finnas ett aktuellt och uppdaterat kontrollprogram som visar hur villkoren följs och hur verksamhetens påverkan på hälsa och miljö i övrigt undersöks. I kontrollprogrammet ska bland annat anges platser, metoder och frekvenser för mätningarna samt hur resultaten av mätningarna ska utvärderas och redovisas. Recipientkontrollen ska ingå i kontrollprogrammet. <i>Förslag till reviderat kontrollprogram ska ges in till tillsynsmyndigheten senast en månad efter det att detta beslut vunnit laga kraft eller den senare tid som tillsynsmyndigheten bestämmer.</i></i>
8. Bolaget skall underhålla de våtmarker som anlagts av bolaget som tidigare kompensationsåtgärd för utsläpp av kväve.	<i>Villkoret utgår. Tidigare anlagda våtmarker har avvecklats.</i>
9. All utrustning inom etableringsområdet skall avlägsnas efter avslutad verksamhet.	<i>9. I god tid och minst 1 år innan verksamheten upphör ska en anmälan göras till tillsynsmyndigheten och en efterbehandlingsplan lämnas in.</i>

Villkor enligt befintligt tillstånd	Yrkad ändring / föreslaget nytt villkor
	<p><i>Efterbehandlingsplanen ska bland annat innehålla en beskrivning av borttagande av anläggning på land och i vatten, omhändertagande av kemiska produkter och avfall samt efterbehandling av verksamheten eventuellt orsakat förorenat mark- och vattenområde.</i></p> <p><i>Undersökningarna och de eventuella åtgärderna som kan följa ska planeras och genomföras i samråd med tillsynsmyndigheten, som också ska avgöra om planen kan godkännas.</i></p>
-	<p><i>Föreslagna nya villkor 10-11:</i></p> <p><i>10. Död fisk som flyter på ytan av odlingskassarna ska under produktionssäsongen (maj-oktober) avlägsnas och dokumenteras en gång per dag. Under övrig tid, av period med öppet vatten, ska avlägsnandet och dokumentationen ske minst en gång per vecka. Undantag på grund av säkerhetsskäl kan medges av tillsynsmyndigheten efter anmälan av Bolaget.</i></p> <p><i>11. Död fisk ska ensileras med myrsyra och transporteras till godkänd mottagare.</i></p>
-	<p><i>Föreslaget nytt villkor 12:</i></p> <p><i>Buller från verksamheten ska begränsas så att den ekvivalenta ljudnivån utomhus vid bostäder inte överskrider följande begränsningsvärden:</i></p> <p><i>50 dB(A) helgfri måndag - fredag kl 06.00-18.00</i></p> <p><i>45 dB(A) lör-, sön- och helgdag kl 06.00-18.00</i></p> <p><i>45 dB(A) kvällstid kl 18.00-22.00</i></p> <p><i>40 dB(A) natttid kl 22.00-06.00</i></p> <p><i>Natttid kl. 22-06 får den momentana ljudnivån utomhus vid bostäder inte överstiga 55 dBA som begränsningsvärde.</i></p>

Bolaget har vidare yrkat att mark- och miljödomstolen skjuter upp avgörandet om slutliga villkor avseende (i) uppsamling och rening av foderrester och fekalier från odlingskassar och (ii) fosforinnehåll i foder. Under provotiden föreslår bolaget att följande utredningsvillkor (U1–U2) och provisoriska föreskrifter (P1) ska gälla.

U1. Bolaget ska utreda möjligheterna att odla regnbåge i ett odlingsystem som innebär en möjlighet att samla upp fekalier och foderrester. Bolaget ska utvärdera odlingsystemet avseende tekniska, ekonomiska och miljömässiga förutsättningar. Utvärderingen ska även beakta inverkan på fiskens behov vad gäller näring, hälsa och livsmiljö.

U2. Bolaget ska utreda möjligheten att använda fodersorter med låga fosforhalter (<0,7 %). Bolaget ska utvärdera och jämföra fodersorternas tekniska, ekonomiska och miljömässiga förutsättningar.

Utredningarna ska genomföras i samråd med tillsynsmyndigheten. Resultaten av utredningarna tillsammans med förslag till skyddsåtgärder och slutliga villkor ska inges till miljöprövningsdelegationen senast fem år (såvitt avser U2) respektive sju år (såvitt avser U1) från det att tillståndet vunnit laga kraft.

P1. Utsläpp av total fosfor från fiskodlingen och övervintringen av fisk får under prövotiden uppgå till högst 3 500 kg fosfor per år beräknat enligt formeln $L=P*(FK*CI-CR)*101$, räknat som löpande medelvärde över tre kalenderår.

Om mark- och miljödomstolen finner att den sökta utökningen inte kan meddelas som ett ändringstillstånd har bolaget yrkat att ett nytt grundtillstånd meddelas med en total foderförbrukning om befintliga 480 ton plus den yrkade utökningen enligt ovan. Bolaget har anfört att det är viktigt för bolaget att få bibehålla den del av tillståndet som i dag gäller utan tidsbegränsning.

Bolaget har slutligen yrkat att mark- och miljödomstolen ska förordna att det utökade tillståndet får tas i anspråk utan hinder av att det inte har fått laga kraft (verkställighetsförordnande).

Länsstyrelsen i Örebro län har motsatt sig ändring eller upphävande av det överklagade beslutet. Om tillstånd ändå skulle meddelas har länsstyrelsen anfört att tillståndet bör tidsbegränsas samt förses med villkor om ekonomisk säkerhet och efterbehandlingsplan.

Länsstyrelsen i Värmlands län

Länsstyrelsen i Värmlands län har avstått från att yttra sig i målet.

GRUNDER OCH UTVECKLING AV TALAN

Nordic Trout Sweden AB

Den sökta verksamheten är acceptabel och medför endast mycket små negativa konsekvenser. Näringsbelastningen från den sökta verksamheten är begränsad och den sökta verksamheten kommer inte att medföra någon försämring av den

ekologiska statusen, inte heller nivån för enskilda kvalitetsfaktorer, eller äventyra uppnående av de fastställda miljökvalitetsnormerna för Frykensjöarna. Hinder för meddelande av tillstånd föreligger således inte enligt 5 kap. 4 § miljöbalken. Verksamheten kommer heller inte att påverka uppfyllandet av de nationella miljökvalitetsmålen.

Den valda lokaliseringen är lämplig för den sökta verksamheten, både vad gäller val av recipient och val av specifik plats. Lokaliseringen möjliggör fiskodling med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön. Det skulle vara orimligt att som skyddsåtgärd kräva att verksamheten bedrivs vid annan lokalisering. Användning av öppna kassar utgör för närvarande bästa möjliga teknik för den sökta verksamheten (odling av regnbåge till matfiskstorlek). Om domstolen skulle finna att öppna kassar inte utgör bästa möjliga teknik, är det i vart fall orimligt att kräva att någon annan teknik än öppna kassar ska användas i nu aktuellt fall.

Den sökta verksamhetens miljöpåverkan är acceptabel med små negativa konsekvenser

Övre Fryken är en djup och långsmal sjö med en relativt kort omsättningstid på 1,31 år. Sjön ligger 62 meter över havet och har en area på 41,91 kvadratkilometer. Sjöns största djup är 110 meter och medeldjupet är 34,8 meter. Sjön är reglerad för vattenkraftsändamål. På grund av sitt djup och sitt näringsfattiga vatten uppvisar Övre Fryken goda förutsättningar för fiskodlingsverksamhet.

Den ekologiska statusen för Övre Fryken uppgår enligt nuvarande bedömning till måttlig. Att statusen är måttlig beror uteslutande på sjöns hydrologiska regim till följd av vattenkraftsreglering. Vad gäller de kvalitetsfaktorer som kan påverkas av utsläppen från en fiskodling har sjön, efter närmare 30 års fiskodlingsverksamhet, alltså hög status.

Av miljökonsekvensbeskrivningen framgår att bidraget av totalfosfor vid Övre Frykens utlopp är mindre än 0,05 µg/l i medel för såväl nuvarande som sökt

verksamhet. Detta bidrag påverkar inte näringsämnesstatusen för sjön i dess helhet. Endast vatten inuti och i närmaste anslutning till odlingskassarna beräknas ha tidvis lägre än hög status. Dessa vattenvolymer beräknas dock endast utgöra omkring 0,01 % av sjöns totala ytvattenvolym. Vad gäller utsläpp av partikulärt material bedöms utbredningen av fiskodlingsrelaterade sediment uppgå till en yta motsvarande ca 0,06 % av sjöns yta. Utsläppet kan därmed inte påverka rådande status för morfologiskt tillstånd i sjön.

Modelleringen och påverkansanalysen vilar på försiktiga antaganden.

Modelleringen utgår från den foderförbrukning som används under en sommar-månad, vilket är den mest foderintensiva perioden under året. Detta innebär att koncentrationsbidragen kommer att vara mindre under större delen av året. Vidare tar modellen inte hänsyn till de biokemiska processer genom vilka en del av de vattenlösliga ämnena tas upp. Modellen överskattar således halten vattenlösliga näringsämnen som lämnar sjön.

Den sökta verksamheten äventyrar inte uppfyllandet av angivna miljökvalitetsnormer eller nationella miljökvalitetsmål. Gällande påståendet i miljöprövningsdelegationens beslut om att utsläppen från fiskodlingarna i vattenförekomsten Övre Fryken kan påvisas i hela sjösystemet ned till mynningen av Nordälven vill bolaget framhålla att haltökningen av fosfor som fiskodlingarna skulle kunna ge upphov till i Övre Frykens utlopp är i storleksordningen 0,05 µg/l, vilket inte ens är mätbart. Längre nedströms är bidraget än mindre.

Det är felaktigt att det enligt VISS skulle finnas en risk för betydande påverkan och miljöproblem i vattenförekomsten Nedre Fryken. Den vattenförekomst som påverkas direkt av belastningen från bolagets verksamhet, liksom den närmast nedströms liggande vattenförekomsten, har med stöd av provtagningar befunnits ha hög status avseende biologiska kvalitetsfaktorer, liksom avseende näringsämnen. Nästkommande vattenförekomst har också hög status avseende näringsämnen, men de biologiska kvalitetsfaktorerna har inte klassats.

Det är orimligt och spekulativt att som miljöprövningsdelegationen gjort hänvisa till en teoretisk, metodbedömd och inte på något sätt påvisad risk för sänkt status för biologiska kvalitetsfaktorer i Nedre Fryken. Detta då faktiska provtagningar i såväl Övre Fryken och Mellan-Fryken, efter nästan 30 års fiskodling, visar på hög status avseende biologiska kvalitetsfaktorer, och när därtill de enda provtagningar av näringsämnen som gjorts i Nedre Fryken, också visar på hög status. Bolagets utredningsbörda kan rimligen inte sträcka sig så långt som två vattenförekomster nedströms, när de närmaste två inte visar någon påverkan.

Miljöprövningsdelegationen har anfört att sjöar och vattendrag reagerar långsamt på förändringar av fosforbelastningen från fiskodlingar, och att det kan ta många år innan effekterna blir påtagliga. Som grund för detta påstående har delegationen hänvisat till en doktorsavhandling från 2001. Mot detta kan det anföras att fiskodling har bedrivits i Övre Fryken i närmare 30 år. Som också framgår av miljöprövningsdelegationens redogörelse har de sammanlagda fosforutsläppen från de båda odlingarna under den senaste tioårsperioden uppgått till mellan knappt 3 000 kg och drygt 5 000 kg, alltså i samma storleksordning som medgavs redan år 1990. Eventuell påverkan på relevanta kvalitetsfaktorer som skulle kunna ha lett till sänkt status skulle ha visat sig vid det här laget.

Fiskodling i öppna kassar uppfyller kravet på bästa möjliga teknik

RAS-tekniken är inte kommersiellt tillgänglig

RAS finns kommersiellt tillgänglig som teknik för odling av vissa arter och i vissa storlekar, men är ännu under utveckling för de kallvattensarter och storlekar som odlas som matfisk i Sverige. RAS-tekniken har uppvisat stora utmaningar att få systemen stabila och hållbara för matfiskodling av laxfisk med samma produktkvalitetsnorm odling i öppna kassar. Det är alltså sällsynt med RAS-system i drift och vad bolaget känner till har ingen RAS-odlare ännu lyckats bedriva storskalig odling med teknisk eller ekonomisk stabilitet över flera år.

RAS-tekniken medför betydande produktionstekniska nackdelar

Reningssystemen i en RAS-anläggning är teknikintensiva och följaktligen mycket känsliga för störningar. I praktiken måste alla delar i anläggningen fungera utan driftstörningar för att upprätthålla en god balans i RAS-anläggningen. Driftstörningar kan leda till allvarliga konsekvenser såsom snabbt ökad dödlighet eller försämrad fiskhälsa och på sikt även utbrott av sjukdomar eller ökad dödlighet som följd. Det finns ett flertal exempel på när en stor mängd fisk dött i RAS-anläggningar på mycket kort tid, i vissa fall inom ett dygn. Exempelen visar på den störningskänslighet som RAS-tekniken är behäftad med.

RAS-tekniken ger undermålig produktkvalitet

RAS-tekniken ger en ojämn och ofta undermålig produktkvalitet jämfört med odling i öppna kassar. Den RAS-odlade fisken får exempelvis lätt en dyktig bismak, vilken orsakas av vissa bakterier som finns i biofilter och biofilmer i reningsanläggningen. För att få bort smaken krävs att fisken får simma i rent vatten under ett par veckor, vilket är en mycket kostsam metod. Även odlare som tillämpar denna metod kan ha problem med en bismak, bl.a. eftersom bismaken inte helt försvinner från alla fiskar. Även fiskköttets utseende och konsistens kan vara sämre för RAS-odlad fisk än för kassodlad fisk.

Den undermåliga produktkvalitet som RAS-tekniken ger, gör sig gällande vid odling av laxfisk till slaktfärdig matfiskstorlek. Fisk som odlas med RAS-teknik för utsättning i naturliga vatten eller för vidare tillväxt i öppna kassar drabbas inte av detta, eftersom bismaken försvinner efter en tid i vattnet utan de aktuella bakterierna.

RAS-tekniken är inte ekonomiskt lönsam

För att verksamheten ska vara lönsam krävs ett minsta försäljningspris om 9,2 EUR/kg, förutsatt acceptabel fisktäthet. Vid den högre fisktätheten skulle motsvarande pris vara 5,9 EUR/kg. Dessa priser avser avblodad men inte urtagen fisk. Priserna kan jämföras med det faktiska försäljningspriset under perioden 2013–2018 vilket har varit ca 4,7 EUR/kg för urtagen fisk. Det genomsnittliga

priset under 2009–2018 har varit ca 4,1 EUR/kg för urtagen fisk. Jämförelsen visar att en RAS-anläggning för odling av regnbåge i matfiskstorlek vid Stöpafors inte är en ekonomiskt tillgänglig teknik. Verksamheten skulle vara kontinuerligt förlustbringande.

Bolaget har låtit göra en känslighetsanalys av kalkylen. Av känslighetsanalysen framgår att beräkningarna i själva verket överskattar resultatet. Med andra ord är lönsamheten rentav sämre än vad som framgår av kalkylen. Flera studier ger stöd för slutsatserna i ovan nämnda utredningar. Bolaget har gett in en sammanfattning av dessa studier.

Bolaget har gjort en sammanställning av ekonomiskt utfall för danska, finska och åländska fiskodlare som anlagt RAS-odlingar. Sammanställningen visar att ingen av RAS-odlingarna avseende kallvattensarter uppvisar någon lönsamhet.

Odling med RAS-teknik kan inte krävas vid en rimlighetsavvägning

Om mark- och miljödomstolen skulle finna att RAS-teknik utgör bästa möjliga teknik skulle det ändå vara orimligt att kräva odling med RAS-teknik, eller annan teknik än öppna kassar. Detta på grund av att kostnaderna för att använda RAS-tekniken är orimligt höga samt att RAS-tekniken medför en begränsad miljönytta.

Semislutna system är inte industriellt tillgängliga

Semislutna system är fortfarande under utveckling och såvitt bolaget vet finns det i dag inga storskaliga anläggningar som använder semislutna system. Det är fråga om en ny odlingsteknik och erfarenheterna är mycket begränsade till pilotanläggningar och mindre anläggningar. Bolaget har låtit genomföra en översiktlig analys och utvärdering av ett flytande semislutet odlingssystem för uppstart och produktion i Övre Fryken. Av utredningen framgår att investeringskostnaden för odling vid Stöpafors med det utvärderade systemet skulle, genom en grov uträkning, motsvara ca 50–75 mkr, innebärande en produktionskostnad om ca 40–45 kr/kg.

Miljönyttan med semislutna system är begränsad. Reningsgraden avseende fosfor och kväve är begränsad och fiskvälfärden kan påverkas i negativ riktning om systemet kräver högre odlingstäthet, jämfört med odling i öppna kassar. Systemet kan i nuläget inte anses utgöra bästa möjliga teknik och det skulle inte heller vara rimligt att nu kräva en användning av semislutna system för den sökta verksamheten.

Tekniken med uppsamling och rening av fekalier och foderrester som bolaget vill utreda under en provotid skulle kunna ses som ett semislutet system. Kommande provotidsutredning kan då tänkas visa att tekniken om bara ett par år har kommit så långt att den kan användas i stor skala och ger tillräcklig miljönytta. Den kan alltså komma att utgöra bästa möjliga teknik i ett sådant skede, och krav på att bolaget ska använda sig av tekniken kommer i så fall att kunna ställas inom ramen för den uppskjutna frågan.

Jordbruksverket har funnit att odling i öppna kassar i näringsfattiga regleringsmagasin är bästa praxis. Det framgår av Jordbruksverkets strategiska plan för vattenbruket i Sverige år 2014–2020, som är fastställd av regeringen.

Det pågår ett utvecklingsarbete gällande fiskodling och detta arbete har lett till att fosforutsläppet per kg odlad fisk har minskat väsentligt. För närvarande pågår också teknisk utveckling av uppsamlingssystem vilken förväntas kunna leda till ytterligare utsläppsminskningar från odling i öppna kassar, samt avelsprogram som förhoppningsvis kan leda till ännu effektivare foderupptag.

Sammantaget har bolaget därmed visat att den sökta verksamheten uppfyller kravet på bästa möjliga teknik, alternativt att det vore orimligt att kräva annan teknik. Den sökta verksamheten ska därför tillåtas.

Ett utökat vattenbruk är målet; detta förutsätter odling i öppna kassar

Utökat vattenbruk har varit en målsättning under lång tid. En av anledning till att ett utvecklat och utökat vattenbruk efterfrågas är att det är en jämförelsevis resurs-effektiv animalieproduktion med låg miljöpåverkan. En annan anledning är att det är angeläget för Sverige att värna om och utveckla en inhemsk, och lokal, hållbar och livskraftig livsmedelsproduktion. Bolagets verksamhet bidrar till denna utveckling. För att det svenska vattenbruket ska kunna fortsätta att utvecklas så som riksdag, regering och statliga myndigheter önskar, måste fiskodling i öppna kassar med den här sökta utformningen tillåtas även i fortsättningen.

Länsstyrelsen i Örebro län

Länsstyrelsen i Örebro län har anfört att de instämmer med slutsatserna och motiveringen i miljöprövningsdelegationens beslut samt lagt till i huvudsak följande.

Bästa möjliga teknik

Bättre teknik än fiskodling i öppna kassar är både möjlig och tillgänglig. När det gäller kassodling finns i princip inget annat sätt att minska utsläppen än att minska produktionen. Givet en viss produktionsvolym står valet i grova drag mellan teknik som inte möjliggör någon begränsning av utsläppen och teknik som möjliggör begränsning av utsläppen. Den enda teknik som idag är förenlig med miljöbalken är den som möjliggör begränsning av utsläppen.

Det är sannolikt att teknik som möjliggör begränsning av utsläppen är mer kostsam än fiskodling i öppna kassar. Att år 2020 fortsätta tillåta utökning av kassodling innebär att konkurrensen snedvrids till nackdel för de bolag som investerar i dyrare teknik som kan reducera utsläppen. Detta vore mycket olyckligt ur miljösynpunkt. För närvarande pågår bland annat utveckling av landbaserade fiskodlingar med omfattande reningsteknik, som dock är kostnadskrävande. Exempel på sådana tillståndsgivna anläggningar finns vid Kallsjön i Åre kommun (4 000 ton röding/år; MMD Östersund Mål nr M185-17) och i Säffle kommun (10 000 ton

regnbåglax/år; MPD Örebro dnr. 551-7322-2019). Vidare planeras en mycket stor anläggning vid Sotenäs i Bohuslän på 100 000 ton atlantlax per år.

Miljökonsekvensbeskrivning

I miljökonsekvensbeskrivningen ingår en hydrodynamisk modell för att bedöma fiskodlingens utsläpp av fosfor och dess inverkan på fosforhalter i Övre Fryken. Det är tveksamt att använda en hydrodynamisk modell i detta fall då det saknas mätdata som beskriver hydrodynamiken i Frykensjöarna. Modelleringen baseras endast på 19 analyser av totalfosfor i Övre Frykens ytvatten, med 20–55 % mätosäkerhet. Man antar att 80 % av fosforutsläppen från fiskodlingen inte är biotillgängligt, och därför inte kommer att belasta Frykensjöarna. Detta antagande är inte invändningsfritt, och beror på vilket tidsperspektiv som avses. Det finns studier som visar att uppemot 100 % av utsläppt fosfor är biologiskt tillgänglig efter 60 dagar. Exempelvis visar utredningar i ansökan att bottarna under fiskodlingen vid Stöpafors består av syrefria sediment med en mäktighet på flera meter och med mycket höga fosforhalter. Det är välkänt att under sådana förutsättningar kan fosfor som är bundet i sediment frigöras till vattnet av biokemiska processer. Man använder tveksamma matematiska grunder, vilket framgår av metodbeskrivningen.

Orsaker till och utveckling av Frykensjöarnas fosforhalter

De låga fosforhalterna i Frykensjöarna är ett resultat av ett långsiktigt arbete. Övriga anläggningar vid Frykensjöarna har alla kostsamma reningssystem. Fosforutsläppen från fiskodlingen vid Stöpafors, tillsammans med utsläppen från bolagets anläggning vid Torsby, beräknas bli tre gånger högre än övriga punktkällor sammanlagt. Vidare har tusentals fastighetsägare under senare år förelagts att bygga nya avloppsanläggningar för att minska bland annat fosforbelastningen på Frykensjöarna. Kostnaden för ombyggnaden kan uppgå till storleksordningen hundratusen kronor per anläggning/fastighet. Resultatet av dessa ansträngningar skulle motverkas, eller förstöras, om fiskodlingarnas utsläpp tillåts enligt ansökan.

Fiskodling enligt ansökan sätter stopp för ytterligare etablering av verksamhet med utsläpp till Övre Fryken

Utsläppen vid första- och andrahandsyrkandena skulle öka fosforhalterna i Övre Fryken. Detta haltpåslag skulle dock inte medföra att klassgränsen överskrids eller att statusen skulle försämrans, annat än lokalt. Man kan ifrågasätta om intentionerna bakom statusklassningen är att en enskild verksamhetsutövare genom tillstånd kan ”inveckna” ett utrymme så länge klassgränser inte överskrids eller status försämrans. Det skulle förhindra framtida etableringar av andra verksamheter med planerade utsläpp till samma vattensystem. Eftersom fiskodlingen skulle ta allt fosforutrymme i anspråk, innebär även ett litet tillkommande utsläpp att gränsen för näringsämnesstatus riskerar att överskridas. Den tillkommande verksamheten skulle därför inte kunna tillåtas trots reningsteknik.

Fosfor är en begränsad resurs

Tillgången på fosfor är begränsad. Omkring 90 % av den fosfor som utvinns idag används inom livsmedelsindustrin. Återvinning av fosfor är således en viktig förändring för många regioner som vill kunna säkerställa en hållbar matproduktion. Till skillnad från annan djuruppfödning, där fosfor i gödsel kan tas till vara och recirkuleras, innebär fiskodling i kassar att den fosfor som inte tas upp i fisken går förlorad. Dessa insikter har uppmärksammats bland annat för fiskodlingssektorn i Norge, där man diskuterar att på sikt helt upphöra med fiskodling i öppna kassar.

Friluftsliv och turism

Det har framförts klagomål på luktproblem och fetthinnor på vattenytan som kommer från fiskodlingen vid Stöpafors. Detta uppges bland annat försämra badkvaliteten i sjön.

UTREDNINGEN I MÅLET

Miljö- och byggenheten i Sunne kommun

Näringsutsläpp till Övre Fryken och miljö kvalitetsnormer

Även om en utökad fiskodlingsverksamhet vid anläggningen kommer att medföra ökat utsläpp av näringsämnen, i huvudsak fosfor, till Övre Fryken bedömer

nämnden att ökningen inte riskerar att äventyra miljökvalitetsnormen. Nämnden anser att bolaget genom sin miljökonsekvensbeskrivning och övrigt underlag har visat att en sådan negativ påverkan inte är trolig. Det ska dock sägas att nämnden inte har gått in och granskat de underliggande parametrarna i den hydrodynamiska modell som bolaget använt.

Nämnden ställer sig frågande till miljöprövningsdelegationens slutsatser gällande det signifikant positiva sambandet mellan utsläppen från fiskodlingen och årsmedelhalten av fosfor i Norsälvens mynning. Det presenterade underlaget för detta samband är, enligt nämndens bedömning, inte tillräckligt för att dra de slutsatser som miljöprövningsdelegationen gör.

Nämnden önskar dock lyfta frågan om lokal påverkan i form av syrefattiga sediment, frigöring av tidigare ej biotillgänglig fosfor, algblomning m.m. och vikten av att fosfornivåer och syrehalt i sediment och lokala vattenmassor bevakas ytterligare för att ha tillräcklig kontroll över eventuella problem med ökad internbelastning av fosfor i Övre Fryken.

Bästa möjliga teknik

Mot bakgrund av den utredning bl.a. bolaget har presenterat anser nämnden att RAS-teknik i dagsläget inte kan anses vara bästa möjliga teknik för odling av regnbåge och att det inte är rimligt att avslå ansökan på den grunden. Kravet på att använda bästa möjliga teknik är dock av största vikt för att begränsa verksamhetens miljöpåverkan och bolaget måste arbeta aktivt med denna fråga framöver. Genom att villkora detta arbetet eller eventuellt tidsbegränsa delar av tillståndet kan man säkerställa att frågan prioriteras av bolaget. På så sätt kan man säkerställa att övergången till en odlingsteknik med reducerade utsläpp och möjlighet till återvinning av fosfor går så snabbt som möjligt.

Jordbruksverket

Jordbruksverket delar bolagets åsikt att RAS-teknik inte kan anses vara en i dagsläget industriellt tillgänglig teknik för odling av regnbåge till matfiskstorlek i

Sverige. Tekniken förekommer i dagsläget till största del inom s.k. pilotprojekt och verksamheten kräver ofta omfattande externa ekonomiska åtgärder för att den ska vara möjlig. Vidare bör konkurrensmässiga aspekter beaktas vid bedömningen av vad som är bästa möjliga teknik, så att inte konkurrensen snedvrids gentemot andra EU-länder.

Jordbruksverket har inte tagit ställning till om den tilltänkta verksamheten har signifikant påverkan på vattenkvalitet eller miljökvalitetsnormer. Jordbruksverket avstår från bedömning av den enskilda verksamhetens miljöpåverkan.

Havs- och vattenmyndigheten (HaV)

Bolaget har på ett strukturerat och tydligt sätt beskrivit sin påverkan på de för bolagets utsläpp relevanta kvalitetsfaktorer som nuvarande och tillkommande fosforutsläpp kan medföra på vattenförekomsten och nedströms liggande vattenförekomster. HaV anser, utifrån de uppgifter som redovisas, att bolaget gjort en korrekt bedömning av att fosforutsläppen inte försämrar vattenförekomsternas vattenkvalitet eller riskerar att äventyra miljökvalitetsnormen.

RAS-teknik är idag en industriellt tillgänglig teknik för odling av regnbåge. I Jordbruksverkets Vattenbruksregister återfinns nio stycken aktiva RAS-anläggningar för odling av regnbåge. Havs- och vattenmyndigheten kan också konstatera att det finns RAS-anläggningar för odling av just regnbåge, förutom de som bolaget redovisat, i Danmark, Åland och i Finland. Lönsamheten hos dessa anläggningar har HaV däremot ingen uppfattning om. Även om det finns ett utvecklingsbehov av RAS-tekniken kan HaV konstatera att det finns anläggningar för odling av kallvattenfisk som matfisk i drift i de nordiska länderna och detta visar att utvecklingen har passerat experimentstadiet. HaV anser sammanfattningsvis att RAS-teknik kan ses som industriellt tillgänglig teknik för odling av regnbåge. HaV anser inte att en ny teknik, som på ett bättre sätt uppfyller miljöbalkens mål än den teknik som finns idag, måste vara lönsam redan i ett tidigt skede för att tekniken ska kunna anses som industriellt tillgänglig.

Mark- och miljööverdomstolen har framhållit att odling i öppna kassar inte ger möjlighet till någon uppsamling eller rening av foderrester och fekalier och att det, i förhållande till andra utsläppskällor, är fråga om en ansenlig mängd fosfor och kväve som släpps ut utan att tekniken medger någon annan metod för begränsning av utsläppen än minskad produktion. Vidare har det påpekats att andra typer av verksamheter, t.ex. utsläpp av avloppsvatten från industrier och hushåll, får tåla höga kostnader för att begränsa sina utsläpp. Domstolen har därför ifrågasatt om odling av fisk i öppna kassar kan anses utgöra bästa möjliga teknik. Både semislutna anläggningar samt RAS-anläggningar medför bättre möjligheter till kontroll och omhändertagande av avfall än odling i öppna kassar.

En rimlighetsavvägning enligt 2 kap. 7 § miljöbalken mellan nyttan med användandet av bästa möjliga teknik och kostnaden för tekniken kan innebära att bolaget kan hamna på en mindre avancerad teknik än RAS-tekniken om den bedöms tillräckliga med hänsyn till nyttan för miljön.

I vilken grad verksamheten ger upphov till en lokal påverkan kan myndigheten inte bedöma utifrån materialet i ärendet.

Bolagets bemötande

Bolaget invänder mot HaV:s resonemang och slutsats att RAS-teknik skulle vara industriellt tillgänglig i dagsläget. Av de nio anläggningarna i Sverige som myndigheten hänvisar till bedriver endast tre fiskodlingsverksamhet. Ingen av anläggningarna odlar regnbåge i jämförbar skala med bolaget. Jämförelsen är därför missvisande. Avseende de anläggningar utanför Sverige som myndigheten hänvisar till så befinner de sig i uppstartsstadie.

HaV:s resonemang och slutsats angående bästa möjliga teknik brister då myndigheten valt att inte beakta tillgänglig ekonomisk information om RAS-tekniken och de idag aktiva RAS-anläggningarna. HaV har i och med detta lättat på kravet om ekonomisk bärkraftighet, vilket saknar stöd i rättskällorna. Det underlag som finns tillgängligt om RAS-anläggningar för odling av kallvattensarter till

matfiskstorlek, såväl i Sverige som utomlands, visar att sådan odling varken på kort eller lång sikt är ekonomiskt bärkraftig.

Angående Länsstyrelsen i Örebro yttrande framför bolaget att de svenska RAS-anläggningarna som länsstyrelsen hänvisar till inte är i drift utan endast är planerade. Så vitt bolaget känner till har anläggningsarbeten ännu inte påbörjats.

Länsstyrelsen har anfört att det i princip enda sättet att minska utsläppen från en fiskodling i öppna kassar är genom att minska produktionen. Bolaget påpekar att den tekniska utvecklingen som skett inom fiskodlingsbranschen har lett till att miljöpåverkan från fiskodling i öppna kassar har minskat påtagligt. Den totala mängden fosfor som släpps ut per kg odlad fisk har under de senaste 30 åren minskat med uppemot 80 % och den för ekosystemet tillgängliga fosfatfosfor har minskat med ca 85 %. Bolaget deltar bland annat i ett nystartat avelsprogram för regnbåge som syftar till att erhålla en fisk som bl.a. utnyttjar fodret ännu mer effektivt. Detta skulle medföra ytterligare minskade utsläpp av näringsämnen då en större andel skulle bli kvar i fisken. Därutöver pågår försök med uppsamling av fekalier och foderspill under kassar inom ramen för forskning. En sådan uppsamlingsanordning skulle möjliggöra rening av fekalier och foderspill och därmed minska påverkan ytterligare. Av vad som redogjorts för ovan, och i ingivet underlag, framgår med tydlighet att det finns en rad möjligheter att begränsa utsläppen från en fiskodling i öppna kassar utan att minska produktionsvolymen. Bolaget föreslår att tillståndet förenas med utredningsvillkor för att säkerställa att villkoren återspeglar kravet på bästa möjliga teknik.

Det stämmer inte, så som länsstyrelsen i Örebro anfört, att uppemot 100 % av utsläppt fosfor är tillgänglig efter 60 dagar. Den studie som länsstyrelsen hänvisar till avser fetasfoder. Bolaget använder sig inte av fetasfoder.

Angående nämndens förslag gällande utredningsvillkor anför bolaget att det, som framgår ovan, arbetar aktivt med att hitta nya tekniska lösningar och metoder för att begränsa miljöpåverkan från bolagets fiskodlingar, bland annat genom att delta i

flera utvecklingsprojekt på området. Som bolaget tidigare redogjort för pekar utvecklingen bl.a. mot att utsläppen av näringsämnen från odling i öppna kassar och därmed även belastningen på bottenförhållandena kommer att fortsätta minska. Bolaget har med anledning härav föreslagit att tillståndet förenas med utredningsvillkor rörande utsläppen av partikulärt material och näringsämnen, innefattande såväl möjlig uppsamling och rening, som foder med ännu lägre fosforhalt än vad som nu används, så att det kan säkerställas att villkoren för det sökta tillståndet återspeglar bästa möjliga teknik även om och när utvecklingen har kommit så långt att den utveckling som nu pågår utgör tillgänglig teknik. Med de uppskjutna frågorna säkerställs enligt bolaget det som nämnden efterfrågar.

Till stöd för sin talan har bolaget gett in utlåtande gällande miljöpåverkan från Sweco, utlåtande gällande RAS från Anders Kiessling, professor i akvakultur vid Sveriges Lantbruksuniversitet, Naturresursinstitutet i Finland, och Pekka Marttinen vid RAS Consulting. Bolaget har gett in en sammanställning av ett flertal studier avseende RAS-teknologi och ekonomi samt en sammanställning av undersökningar avseende ekonomiskt utfall för vissa befintliga RAS-anläggningar, den senare sammanställd av Aquanord AB. Bolaget har även gett in ett utlåtande från BioMar avseende foderutveckling m.m.

DOMSKÄL

Mark- och miljödomstolen har den 12 och 13 november 2020 hållit sammanträde i målet. Vid sammanträdet har sakkunnigförhör hållits med Anders Kiessling, Pekka Marttinen och Martyn Futter. Vidare har det förhör som hölls med Jari Setälä i mark- och miljödomstolens mål nr M 15-20 spelats upp.

Prövningens omfattning

Vid ändring av en miljöfarlig verksamhet får ett tillstånd begränsas till att enbart avse ändringen (ändringstillstånd), se 16 kap. 2 a § miljöbalken. Av förarbetena framgår att bestämmelsen syftar till att förenkla och påskynda prövningen av angelägna och brådskande ändringar av en miljöfarlig verksamhet. I dessa fall ska prövningen inte behöva belastas med frågor som avser delar av verksamheten som

från miljösynpunkt inte har något samband med ändringen. Faktorer av betydelse för om en begränsad prövning är lämplig i det enskilda fallet är exempelvis ändringens omfattning och miljöpåverkan (prop. 2004/05:129 s. 62).

Bolaget har i första hand yrkat på ett ändringstillstånd. Om domstolen skulle anse att det inte är möjligt att bevilja den sökta utökningen som ett ändringstillstånd har bolaget medgett att ett nytt grundtillstånd lämnas. Bolaget har dock anfört att den del av tillståndet som idag gäller utan tidsbegränsning, dvs. en fiskodling med en foderförbrukning på 480 ton per år bör gälla utan tidsbegränsning även fortsättningsvis.

Mark- och miljödomstolens bedömning

Bolaget har i första hand yrkat att tillståndet ska utökas från en foderförbrukning om 480 ton per år till en foderförbrukning om 1 000 ton per år, det vill säga med över 100 % i förhållande till vad som gäller efter årsskiftet 2020/2021 om inget nytt tillstånd ges. Mängden foder som förbrukas är av stor betydelse för verksamhetens miljöpåverkan. Bolaget har även föreslagit att majoriteten av de villkor som idag gäller för verksamheten ska ersättas med ändrade eller helt nya villkor och att dessa ska gälla för verksamheten i sin helhet. Mot denna bakgrund anser domstolen att det inte är lämpligt att pröva bolagets yrkande inom ramen för ett ändringstillstånd utan att ett eventuellt tillstånd ska ges som ett nytt grundtillstånd. Domstolen kan även notera att bolagets ansökan till miljöprövningsdelegationen avsåg ett nytt grundtillstånd.

Miljökonsekvensbeskrivning

Miljöprövningsdelegationen har godkänt miljökonsekvensbeskrivningen. Det har inte framkommit något som talar emot den bedömning. Under målets handläggning i mark- och miljödomstolen har bolaget dessutom gett in ett omfattande kompletterande underlag. Miljökonsekvensbeskrivningen tillsammans med ingiven komplettering kan läggas till grund för en identifiering och en samlad bedömning av miljöeffekterna av ansökt verksamhet.

Verksamhetens tillåtlighet

De frågor som i detta mål aktualiseras vid bedömningen av verksamhetens tillåtlighet är i huvudsak verksamhetens påverkan på miljökvalitetsnormerna för vatten, dess lokaliseringen samt vald teknik.

Miljökvalitetsnormer för vatten

En myndighet får inte tillåta att en verksamhet påbörjas eller ändras om detta ger upphov till en sådan ökad förorening eller störning som innebär att vattenmiljön försämras på ett otillåtet sätt eller som har sådan betydelse att det äventyrar möjligheten att uppnå den status eller potential som vattnet ska ha enligt en miljökvalitetsnorm (5 kap. 4 § miljöbalken).

Miljökvalitetsnormen för Övre Fryken är god ekologisk status 2027. Den ekologiska statusen är idag måttlig. Av VISS framgår att vattenförekomsten bedöms ha problem med flödesförändringar orsakat av regleringar uppströms samt att vattenförekomstens strandlinje är påverkad och behöver återställas. Av VISS framgår vidare att de biologiska kvalitetsfaktorerna är klassade som hög eller god status med undantag för fisk som har måttlig status till följd av bristande konnektivitet. Beträffande de fysikalisk-kemiska kvalitetsfaktorerna har näringsämnen och syrgasförhållande hög status samt ljusförhållanden god status. De hydromorfologiska kvalitetsfaktorerna är till största delen otillfredsställande eller måttliga. Det är också dessa kvalitetsfaktorer som ligger till grund för vattenförekomstens nuvarande status.

Miljöprövningsdelegationen har i sitt beslut bedömt att en utökning av bolagets verksamhet och fortsatt produktion utöver det nu gällande tidsobegränsade tillståndet kan äventyra möjligheten att uppnå miljökvalitetsnormen. Miljöprövningsdelegationen har i denna del hänvisat till information i VISS enligt vilken det för sjön Nedre Fryken noteras risk för övergödning på grund av belastning av näringsämnen, och att det därigenom finns risk för sänkt status för flera kvalitetsfaktorer.

Mark- och miljödomstolens bedömning

Kvalitetsfaktorn näringsämnen för Övre Fryken har hög status och enligt VISS har sjön inte övergödningsproblem. HaV har i sitt remissvar ansett att bolaget på ett strukturerat och tydligt sätt beskrivit sin påverkan på de för bolagets utsläpp relevanta kvalitetsfaktorerna som nuvarande och tillkommande fosforutsläpp kan medföra på vattenförekomsten och nedströms liggande vattenförekomster. HaV har ansett att bolaget har gjort en korrekt bedömning av att fosforutsläppen inte försämrar vattenförekomsternas vattenkvalitet eller riskerar att äventyra miljökvalitetsnormen. Miljö- och byggnämnden i Sunne kommun uppgav också under sammanträdet att den högre skyddsnivå som gäller för Övre Fryken inte är med avseende på fosfor utan med hänsyn till bakterier i badvatten.

Länsstyrelsen har ifrågasatt den hydrodynamiska modell som bolaget lagt till grund för sina slutsatser. Länsstyrelsens invändningar avser i huvudsak två aspekter, dels att det saknas mätdata som beskriver hydrodynamiken i Frykensäjöarna, dels att bolaget har antagit att 80 % av dess fosforutsläpp inte är biotillgängligt. Mot detta har bolaget invänt att modellen bygger på vetenskaplig grund och generella allmänna principer samt att den anpassats utifrån lokala indata. När det gäller andelen biotillgängligt fosfor har bolaget anfört att dess antagande är baserat på tillgänglig litteratur. Under sammanträdet i mark- och miljödomstolen har bolaget redogjort för hur modellen tagits fram och vilka antagandet som bolaget har gjort.

Mark- och miljödomstolen anser att bolagets underlag är tillräckligt bra för att kunna läggas till grund för en bedömning av vilken påverkan verksamheten har på miljökvalitetsnormen och de ingående kvalitetsfaktorerna.

Sammantaget anser domstolen att utredningen i målet ger stöd för slutsatsen att den fiskodlingsverksamhet som hittills har bedrivits vid Stöpafors inte har haft en annat än lokal påverkan i Övre Fryken och att den inte har haft någon negativ påverkan på sjösystemet ned till Norsälvens mynning. Domstolen anser att bolagets utredning, tillsammans med remissyttrandena från HaV och Miljö- och byggnämnden i Sunne kommun, visar att verksamheten i ansökt omfattning inte riskerar att försämra

vattenmiljön på ett otillåtet sätt eller äventyra förutsättningarna att nå miljökvalitetsnormen.

Bästa möjliga teknik

Alla som bedriver en yrkesmässig verksamhet ska använda bästa möjliga teknik i syfte att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön (2 kap. 3 § miljöbalken). Av 7 § samma kapitel framgår att kravet gäller i den utsträckning det inte kan anses orimligt att uppfylla det.

Miljöprövningsdelegation och Länsstyrelsen i Örebro län har bedömt att fiskodling i öppna kassar inte kan anses utgöra bästa möjliga teknik. Till stöd för sin bedömning har de hänvisat till ett antal domar från Mark- och miljööverdomstolen (M 2620-16, M 8673-15, M 8882-15, samtliga avkunnade den 13 mars 2017). Enligt bolaget ska Mark- och miljööverdomstolens avgöranden inte tolkas så att domstolen slagit fast att fiskodling i öppna kassar aldrig kan anses utgöra bästa möjliga teknik, utan att domstolen ansett sig sakna tillräcklig utredning för att kunna slå fast att fiskodling i öppna kassar utgjorde bästa möjliga teknik i de aktuella fallen. Bolaget har anfört att man genom sin utredning i målet har visat att RAS och semislutna system inte är kommersiellt tillgängliga eller kan krävas vid en rimlighetsavvägning, utan att odling i öppna kassar fortfarande är bästa möjliga teknik.

Mark- och miljödomstolens bedömning

Mark- och miljööverdomstolen har meddelat flera domar som rör odling i öppna kassar, bl.a. MÖD 2017:21 och MÖD 2017:22. Mark- och miljödomstolen anser i likhet med bolaget att Mark- och miljööverdomstolens avgöranden inte kan uppfattas som att domstolen generellt har avfärdad användandet av öppna kassar. I sin motivering lyfter Mark- och miljööverdomstolen även fram att det fanns en osäkerhet i bedömningen av vilken miljöpåverkan som kunde förväntas och att lokaliseringen av verksamheten var på en plats med ogynnsamma recipientförhållanden.

Förhållandena i detta mål skiljer sig från vad som gällde i Mark- och miljööverdomstolens avgöranden. I detta fall finns ett omfattande underlag rörande verksamhetens miljöpåverkan och lokaliseringen av verksamheten är till en plats där övergödning inte är ett problem.

I förarbetena till miljöbalken uttalas att kravet på bästa möjliga teknik innebär att tekniken både från teknisk och ekonomisk synpunkt måste vara industriellt möjlig att använda inom den aktuella branschen. Det innebär att den ska vara tillgänglig och inte bara förekomma på experimentstadiet. Den behöver dock inte finnas i Sverige. Det utsluts inte att det kan finnas flera tekniska system som håller sådan standard från miljöskyddssynpunkt att de kan få användas (se prop. 1997/98:45 del 1 s. 215 och del 2 s. 17).

HaV har i sitt remissvar anfört att öppna kassar inte är bästa möjliga teknik då RAS-tekniken är industriellt tillgänglig för odling av regnbåge. Jordbruksverket har en annan uppfattning i frågan och har anfört att RAS-tekniken idag inte är en industriellt tillgänglig teknik för odling av matfiskstorlek. Miljöprövningsdelegationen och Länsstyrelsen i Örebro län har lyft fram RAS som alternativ teknik till odling i öppna kassar. Bolaget har presenterat en omfattande utredning till stöd för sin slutsats, dvs. att RAS inte är industriellt tillgänglig.

Domstolen anser att det saknas anledning att ifrågasätta bolagets utredning avseende RAS-tekniken. Utredningen visar att hittills tillståndsgivna och uppstartade anläggningar med RAS inte är ekonomiskt bärkraftiga. Bolagets utredning stöds också av remissyttrandet från Jordbruksverket. Domstolen anser därmed att RAS för närvarande inte kan anses vara industriellt tillgänglig för odling av regnbåge till matfiskstorlek.

Länsstyrelsen i Örebro län har även lyft fram s.k. semislutna system som alternativ teknik. Även avseende denna teknik talar utredningen i målet för att den inte är industriellt tillgänglig.

Sammantaget anser domstolen att fiskodling i öppna kassar för närvarande är bästa möjliga teknik för odling av regnbåge till matfiskstorlek. Även om man skulle anse att RAS-tekniken är så pass etablerad att den kan anses vara industriellt tillgänglig, anser domstolen att det i detta fall inte kan anses rimligt att kräva att RAS, eller semislutna system, används. Kostnaderna för dessa system överstiger nyttan av att använda dem på den aktuella lokaliseringen.

Lokalisering

För en verksamhet som tar i anspråk ett mark- eller vattenområde ska det väljas en plats som är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång för människors hälsa och miljön (2 kap. 6 § miljöbalken).

Påverkan på den lokala öringsstammen

Miljöprövningsdelegationen och Länsstyrelsen i Örebro län har anfört att bedrivande av fiskodling i Övre Fryken riskerar att påverka den lokala öringsstammen. Bolaget har meddelat att det använder triploidiserad fisk som saknar lekbeteende samt anfört att den fisk som odlas i anläggningen inte är livskraftig i svenska vatten. Utifrån vad bolaget har anfört anser domstolen att den ansökta verksamheten inte riskerar att påverka den lokala öringsstammen i Övre Fryken.

Påverkan på friluftsliv och turism

Anläggningen ligger inom ett område som i 4 kap. 2 § miljöbalken utpekats som av riksintresse för friluftslivet. Det innebär att turismens och friluftslivets intressen ska beaktas särskilt vid bedömningen av verksamhetens tillåtlighet.

Länsstyrelsen har framhållit att det under samrådet har framförts klagomål på luktproblem och problem med fetthinnor på vattenytan, vilket har uppgett försämra badkvaliteten i sjön.

Även om verksamheten kan medföra vissa olägenheter, är dessa enligt mark- och miljödomstolen inte av någon större omfattning. Domstolen anser att verksamheten inte kan antas innebära någon påverkan av betydelse på turismen och friluftslivet.

Det åligger dock bolaget att vidta skäligen åtgärder för att minska olägenheterna, vilket domstolen återkommer till i avsnittet gällande villkor.

Påverkan i övrigt

Även om verksamheten inte är förbjuden enligt 5 kap. 4 § miljöbalken måste verksamheten ändå uppfylla miljöbalkens allmänna hänsynsregler. Länsstyrelsen i Örebro län har påtalat att den ansökta fiskodlingen, tillsammans med bolagets anläggning vid Torsby, skulle släppa ut mer än tre gånger så mycket fosfor till Frykensäarna som övriga punktkällor tillsammans. Genom att tillåta verksamheten motverkas enligt länsstyrelsen de åtgärder för att minska fosforbelastningen som vidtagits av andra bolag och fastighetsägare i närheten.

Mark- och miljödomstolen anser att utredningen i målet ger stöd för att Övre Fryken, med sitt djupa och näringsfattiga klimat, är en lämplig plats för den aktuella verksamheten. Att fiskodlingens bidrag av fosfor är ansenligt i förhållande till andra punktkällors, och att andra verksamhetsutövare i omgivningen kan ha behövt vidta kostsamma reningsåtgärder föranleder ingen annan bedömning.

Slutsats

Mot bakgrund av ovanstående finner mark- och miljödomstolen att den ansökta verksamheten, i den omfattning som bolaget ansökt om och med meddelade villkor, är tillåtlig.

Tidsbegränsning och villkor

Ett tillstånd får tidsbegränsas enligt 19 kap. 5 § 9 miljöbalken med hänvisning till 22 kap. 25 § 1 miljöbalken.

Bolaget har i första hand yrkat att tillståndet ska gälla utan tidsbegränsning. Bolaget har anfört att det i vart fall önskar att den del av tillståndet som i dag gäller utan tidsbegränsning ska göra så även fortsättningsvis. Länsstyrelsen i Örebro har framhållit vikten av att ett tillstånd tidsbegränsas.

Utifrån vad som framkommit om den teknikutvecklingen som pågår inom fiskodlingens område anser domstolen att ett otidsbegränsat tillstånd är olämpligt i detta fall. Det är också olämpligt att en del av tillståndet skulle gälla med tidsbegränsning och en annan utan. Tillståndet ska därför i sin helhet tidsbegränsas till 20 år.

Bolaget har idag ett tillstånd till fiskodling med en foderförbrukning på 480 ton som gäller utan tidsbegränsning. Bolaget har möjlighet att fortsätta att bedriva denna verksamhet. Om bolaget i stället väljer att ta detta, utökade tillstånd i anspråk, gäller det dock med en tidsbegränsning om 20 år.

Bolaget har hos mark- och miljödomstolen yrkat att domstolen ska meddela tillstånd till och föreskriva villkor för verksamheten. Eftersom miljöprövningsdelegationen fann att verksamheten var otillåtlig hade delegationen inte skäl att ta ställning till villkor för verksamheten. Under målets handläggning har både miljöprövningsdelegationen och övriga remissmyndigheter haft möjlighet att yttra sig över bolagets förslag till villkor. Bolaget har under sammanträdet presenterat sina villkorsförslag och gett närvarande motpart och remissmyndighet möjlighet att lämna synpunkter. Med hänsyn till detta anser mark- och miljödomstolen att målet inte behöver återförvisas till miljöprövningsdelegationen för föreskrivande av villkor, utan att domstolen kan meddela tillstånd med villkor.

Det allmänna villkoret och åtaganden

Bolaget har uttryckligen åtagit sig att ge in ett uppdaterat kontrollprogram som inkluderar ett recipientkontrollprogram samt angett att recipientkontrollen ska omfatta uppföljning av fosfor i sediment och kontroll av syrehalter inom odlingsområdet. Dessa åtaganden är bolaget bundet av inom ramen för det allmänna villkoret.

Minimering av olägenheter m.m.

De villkor som bolaget föreslagit motsvarar väsentligen vad som gällt enligt bolagets tidigare tillstånd, dock med en skärpning i vissa delar. Det har under

handläggningen kommit fram att det funnits klagomål från omgivningen på luktproblem m.m. Bolaget har föreslagit villkor som innebär att död fisk ska samlas upp minst en gång dagligen under produktionssäsongen samt att vissa bullervärden inte får överskridas utomhus vid bostäder. Länsstyrelsens i Örebro län har inte föreslagit någon skärpning av villkoren utöver detta. Domstolen anser att de föreslagna villkoren är lämpliga och kan föreskrivas. Domstolen anser vidare att de villkor som bolaget angett vara inaktuella kan utgå.

Kontrollprogram m.m.

Mark- och miljödomstolen anser att det av bolaget föreslagna villkoret avseende kontrollprogram på ett lämpligt sätt specificerar vad kontrollprogrammet ska innehålla och i övrigt är lämpligt för verksamheten i fråga.

Efterbehandling och säkerhet

Mark- och miljööverdomstolen har i sitt avgörande den 2 juni 2020 i mål nr M 4189-19 konstaterat att med hänsyn till att foderrester och fekalier utgör en dominerande del av den miljöpåverkan som odling av fisk i öppna kassar ger upphov till är det lämpligt att inom ramen för tillståndsprövningen reglera om slutliga villkor om efterbehandling krävs och i förekommande fall vilken omfattning sådana villkor ska ha. Enligt Mark- och miljööverdomstolen är det inte lämpligt att behandla frågan om efterbehandling inom ramen för tillsynen.

Mot bakgrund av Mark- och miljööverdomstolens avgörande anser mark- och miljödomstolen att det i detta fall inte kan anses tillräckligt med den efterbehandlingsplan som bolaget föreslagit att man ska ge in till tillsynsmyndigheten i samband med verksamhetens avveckling. Eftersom det idag inte går att säga säkert vilket behov av efterbehandling som kommer att föreligga bör frågan dock skjutas upp under en prövotid. Skyldigheten för bolaget att ge in en efterbehandlingsplan bör kvarstå. Planen kan komplettera de krav som eventuellt ställs efter avslutad prövotid.

Eftersom behovet av efterbehandling och kostnader för en eventuell efterbehandling idag inte är kända, saknas möjlighet att nu ta ställning till behovet av en ekonomisk säkerhet och storleken på en eventuell säkerhet. Även denna fråga bör därför omfattas av den uppskjutna frågan (jfr Mark- och miljööverdomstolens avgörande den 27 juni 2014 i mål nr M 7429-13).

Uppskjutande av avgörande av slutliga villkor

Bolaget har redogjort för pågående forskningsprojekt som syftar till att möjliggöra uppsamling av foderrester och fekalier från odlingskassar. Någon teknik är inte tillgänglig i dagsläget, men kan förväntas inom en överskådlig framtid. Även ifråga om foderinnehåll pågår en utveckling. Det är därför motiverat att i enlighet med 19 kap. 5 § första stycket 11 miljöbalken jämfört med 22 kap. 27 § första stycket miljöbalken, skjuta upp frågan om villkor för uppsamling och rening av foderrester och fekalier samt fosforinnehåll i foder. De av bolaget föreslagna utredningarna är lämpliga i dessa avseenden.

Bolaget har yrkat att resultaten av utredningarna ska ges in till miljöprövningsdelegationen senaste fem år vad gäller fosforinnehåll i foder (U2), och sju år vad gäller uppsamling och rening av foderrester och fekalier (U1). Domstolen anser att sju år är väl tilltaget. Resultatet av utredningen avseende U2 ska därför ges in till miljöprövningsdelegationen senaste fem år efter att tillståndet vunnit laga kraft.

Igångsättningstid

För en miljöfarlig verksamhet ska det anges inom vilken tid verksamheten ska ha satts igång (19 kap. 5 § med hänvisning till 22 kap. 25 § andra stycket sista meningen miljöbalken).

Verksamhet pågår redan på platsen. Den miljöfarliga verksamhet som inte redan är igångsatt ska ha satts igång inom ett år räknat från det att tillståndsbeslutet får laga kraft.

Verkställighetsförordnande

När det finns skäl till det, får mark- och miljödomstolen förordna att tillståndet till en verksamhet får tas i anspråk utan hinder av att domen inte har vunnit laga kraft (19 kap. 5 § 12 miljöbalken jämfört med 22 kap. 28 § miljöbalken).

Ett verkställighetsförordnande innebär att ett lagakraftvunnet avgörande inte behöver avvaktas och är ur processuell synvinkel att se som ett undantag. Det får därför läggas på verksamhetsutövaren att påvisa konkreta skäl för ett verkställighetsförordnande och ange vilka beaktansvärda nackdelar som är förknippade med att tillståndet inte kan tas i anspråk omedelbart och vad som kan bli följden av att verksamheten förskjuts framåt i tiden. Det måste också krävas att verksamhetsutövarens intresse med viss marginal väger tyngre än de intressen som talar för att ett lagakraftvunnet avgörande bör föreligga innan tillståndet får tas i anspråk. Särskild hänsyn ska tas till de skador på miljön som kan uppstå om tillståndet omedelbart tas i anspråk och de möjligheter som finns att läka sådana skador om tillståndsbeslutet upphävs eller ändras (NJA 2012 s. 623).

I det här fallet avser tillståndet en verksamhet som redan bedrivs på den aktuella platsen. Tillståndet innebär visserligen att verksamheten får utökas i förhållande till vad som gäller enligt nuvarande tillstånd. Utökningen i förhållande till den verksamhet som idag bedrivs på platsen kan dock inte anses betydande vad avser verksamhetens påverkan på miljön. Något ytterligare område får enligt villkoren inte tas i anspråk. Bolagets nuvarande tillstånd går ut vid årsskiftet. Utan ett verkställighetsförordnande kommer bolaget att behöva avveckla en stor del av sin verksamhet om domen överklagas, vilket skulle innebära inte obetydliga kostnader och arbete.

Sammantaget anser mark- och miljödomstolen att det finns skäl för att meddela verkställighetsförordnande. Bolaget får därför ta tillståndet i anspråk utan hinder av att domen inte har fått laga kraft.

Slutsats

Bolagets överklagande bifalls på det sätt som framgår av domslutet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)

Överklagande senast den 8 januari 2021.

Malin Wik

Ola Lindstrand

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Malin Wik, ordförande, och tekniska rådet Ola Lindstrand samt de särskilda ledamöterna Elin Dahlgren och Ingegerd Michel. Föredragande har varit tingsnotarien Kristin Urdal.

Länsstyrelsen
Örebro län

Miljöprövningsdelegationen

BeslutDatum
2020-02-18Diarienummer
551-4516-2019
Anläggningsnummer
1766-137Nordic Trout Sweden AB
Fiskehamnsvägen 10
22710 FÖGLÖNACKA TINGSRÄTT
Avdelning 4INKOM: 2020-03-10
MÅLNR: M 1633-20
AKTBIL: 3alf-hakan.romar@nordictROUT.com

e-delgivning

Ansökan om tillstånd för fiskodling i Övre Fryken, Stöpafors, Sunne kommun

Kod enligt miljöprövningsförordningen (2013:251): 5.10

Beslut

Miljöprövningsdelegationen inom Länsstyrelsen i Örebro län avslår Nordic Trout Sweden AB:s (bolaget), 556844-2783, ansökan om tillstånd enligt 9 kap. miljöbalken till utökad fiskodling i Övre Fryken vid Stöpafors, inom fastigheten Tosseberg 1:117 i Sunne kommun, i sin helhet.

Detta innebär att produktionen vid fiskodlingen i enlighet med domen från Miljödomstolen vid Vänersborgs tingsrätt den 29 september 2010, mål M 595-10, från och med år 2021 får uppgå till fisk motsvarande en foderförbrukning på 480 ton per år. Detta tillstånd har ingen tidsbegränsning.

Miljöprövningsdelegationen godkänner miljökonsekvensbeskrivningen.

Beskrivning av ärendet

Bakgrund

I Övre Fryken har olika verksamhetsutövare bedrivit fiskodling i nätkassar vid Oleby, Torsby kommun, sedan år 1989 respektive vid Stöpafors, Sunne kommun, sedan år 1990.

Nordic Trout Sweden AB, som numera bedriver verksamhet vid båda odlingslokalerna, har lämnat in en ansökan för att möta efterfrågan på en växande marknad för odlad regnbågslox. Bolaget ansöker därför om fortsatt och utökad fiskodling vid Stöpafors.

Tidigare beslut

Miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Värmlands län lämnade den 18 januari 2010 dåvarande Ålands Fiskförädling AB filial Sverige, tillstånd att i Övre Fryken, Stöpafors, producera fisk motsvarande en foderförbrukning på maximalt 840 ton foder per år (dnr 551-9-09). Beslutet överklagades av Sunne kommun och miljödomstolen vid Vänersborgs tingsrätt meddelade dom (Mål nr. 595–10) den 29 september 2010. Miljödomstolen ändrade Miljöprövningsdelegationens beslut och föreskrev följande.

1. För produktion av fisk som motsvarar foderförbrukning överstigande 480 ton per år upphör tillståndet att gälla efter utgången av år 2020. Efter denna tidpunkt är tillståndet således begränsat till denna lägre produktionsvolym.
2. Villkor 7 ska ha följande lydelse.

Ålands Fiskförädling AB ska för fastställande inge ett reviderat kontrollprogram till tillsynsmyndigheten senast sex månader efter att denna villkorspunkt vunnit laga kraft.

Kontrollprogrammet ska göra det möjligt att bedöma eventuella effekter i recipienten samt att meddelade villkor följs. Jämfört med dagens kontrollprogram ska det reviderade förslaget bl.a. innehålla en allmänt utökad recipientkontroll, samt återkommande kontroller avseende de glacialrelikta kräftdjurens förekomst samt strömnings- och bottenförhållanden vid odlingsplatsen. I kontrollprogrammet ska anges mätfrekvens, mät- och utvärderingsmetoder.

3. Miljödomstolen skjuter med stöd av 19 kap. 5 § och 22 kap. 27 § miljöbalken till senare avgörande upp frågan om slutliga villkor avseende kompensationsåtgärder för utsläpp av näringsämnen från den tillståndsgivna verksamheten.

Bolaget ska senast två år efter lagakraftvunnet avgörande till tillståndsmyndigheten (Miljöprövningsdelegationen) ge in utredning avseende möjligheterna att vidta kompensationsåtgärder för tillförseln av näringsämnen till Övre Fryken. Utredningen ska innefatta en genomgång av möjliga åtgärder, kostnadsaspekter på dessa samt förslag på tidplan och genomförandesynpunkter. Utredningen ska genomföras i samråd med tillsynsmyndigheten.

Miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Örebro län beslutade, den 15 augusti 2013 (dnr 551-8582-2012), att avsluta provotiden avseende kompensationsåtgärder. Miljöprövningsdelegationen ansåg att beslut om kompensationsåtgärder inte kunde fattas eftersom genomförande av sådana är beroende av andra aktörer samt tillgång till mark som bolaget inte har rådighet över. Miljöprövningsdelegationen ansåg det vara positivt att bolaget gav ekonomiskt bidrag till kommunens arbete med att minska näringsbelastningen på Övre Fryken. Som prövningsmyndighet kunde man dock inte föreskriva villkor om detta. Att betala pengar i sig ansågs heller inte som någon kompensationsåtgärd.

Samråd

Samråd har genomförts med Länsstyrelsen i Värmlands län och Sunne kommun samt enskilt och särskilt berörda. Den planerade verksamheten kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Samrådsgruppen har därför utökats till att omfatta fler statliga myndigheter, allmänhet och organisationer som kan antas bli berörda. I en samrådsredogörelse redovisas genomförda samråd samt vilka synpunkter som framkommit.

Sammanfattningsvis har närboende uttryckt att de ställer sig negativa till planerad utökning. Man är oroliga för negativa konsekvenser på vattenmiljön, att odlingen riskerar att påverka kvalitén på badvattnet negativt, att lukter kan uppstå från verksamheten, att ljudet från utfodringsanläggningen är störande och att utsikten/landskapsbilden och tillgängligheten påverkas negativt av en utökning. Vid samrådsmöte för allmänheten uttrycktes liknande synpunkter och vidare fördes diskussioner rörande sysselsättning samt avsaknaden av möjligheter till slakt, förädling och saluföring av fisken från odlingen lokalt i Värmland.

Ärendets handläggning

Ansökan med miljökonsekvensbeskrivning kom in till Miljöprövningsdelegationen den 28 juni 2019. Ansökan har kungjorts i ortstidningarna Nya Värmlands-Tidningen och Värmlands Folkblad och har remitterats till Länsstyrelsen i Värmlands län och Sunne kommun. Information om ansökan har delgivits Naturvårdsverket, Havs- och Vattenmyndigheten samt Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. Yttrande har kommit in från Sunne kommun. Bolaget har fått tillfälle att bemöta yttrandet.

Ansökan med miljökonsekvensbeskrivning

Yrkanden

Förstahandsyrkande

Nordic Trout Sweden AB (Bolaget) yrkar att Miljöprövningsdelegationen meddelar tillstånd till:

- fortsatt och utökad fiskodlingsverksamhet samt övervintring av fisk med en total foderförbrukning av 1000 ton per år.

Bolaget yrkar vidare att:

- tillståndet får tas i anspråk även om beslutet inte har vunnit laga kraft,
- Miljöprövningsdelegationen fastställer villkor i enlighet med sökandens förslag samt,
- godkänner till ansökan bifogad miljökonsekvensbeskrivning.

Bolaget yrkar slutligen att tillståndet ska gälla tillsvidare.

Andrahandsyrkande

Bolaget yrkar att Miljöprövningsdelegationen meddelar tillstånd till

- fortsatt och utökad fiskodling samt övervintring av fisk med en total foderförbrukning av 1000 ton per år.

Bolaget yrkar att tillståndet ska gälla tillsvidare.

Bolaget yrkar vidare att:

- tillståndet får tas i anspråk även om beslutet inte har vunnit laga kraft,
- Miljöprövningsdelegationen fastställer villkor i enlighet med sökandens förslag samt,
- godkänner till ansökan bifogad miljökonsekvensbeskrivning.

Bolaget yrkar att Miljöprövningsdelegationen ska besluta att frågan om val av reningsteknik ska utredas under en prøvotid.

U1. Bolaget ska under en prøvotid av 7 år utreda möjligheterna att odla regnbåge i ett odlingssystem som innebär en möjlighet att samla upp fekalier och foderrester. Bolaget ska utvärdera odlingssystemet avseende tekniska, ekonomiska och miljömässiga förutsättningar. Utvärderingen ska även beakta inverkan på fiskens behov vad gäller näring, hälsa och livsmiljö.

U2. Bolaget ska löpande informera tillsynsmyndigheten om planerade och genomförda åtgärder.

U3. Resultatet av utredningen, med förslag på slutligt odlingssystem, avvattningssystem samt förslag till skyddsåtgärder och slutliga villkor ska inges till Miljöprövningsdelegationen senast 2026-04-30.

Tredjehandsyrkande

Bolaget yrkar att Miljöprövningsdelegationen, med ändring av befintligt tillstånd, meddelar tillstånd till

- fortsatt fiskodlingsverksamhet samt övervintring av fisk med en total foderförbrukning av 840 ton per år.

Produktionen motsvarande foderförbrukning understigande 480 ton per år ska fortsatt gälla tills vidare med stöd av befintligt tillstånd. Produktion överstigande 480 ton ska gälla 20 år från laga kraft vunnit beslut.

Bolaget yrkar vidare att:

- tillståndet får tas i anspråk även om beslutet inte har vunnit laga kraft,
- Miljöprövningsdelegationen fastställer villkor i enlighet med sökandens förslag samt,
- godkänner till ansökan bifogad miljökonsekvensbeskrivning.

För det fall Miljöprövningsdelegationen inte bifaller något av Bolagets yrkanden 1–3 bör nuvarande verksamhet, motsvarande en foderförbrukning om 840 ton per år, medges under en avvecklingstid om minst 10 år. Därefter bedrivs verksamheten fortsatt med stöd av nu gällande ej tidsbegränsat tillstånd med produktion motsvarande förbrukning av foder upp till 480 ton per år.

Förslag till villkor

Allmänt villkor

1. Om inte annat följer av nedan angivna villkor ska verksamheten bedrivas i huvudsaklig överrensstämmelse med vad Bolaget angivit i ansökningshandlingarna eller i övrigt åtagit sig i ärendet.

Utsläpp till vatten

2. Utsläpp av total fosfor från fiskodlingen och övervintringen av fisk får uppgå till högst 3 500 kg fosfor per år, beräknat enligt formeln $L=P*(FK*CI-CR)*10^1$, räknat som löpande medelvärde över tre kalenderår.

Kemiska produkter och avfall

¹ Utsläppet beräknas utifrån innehåll av totalfosfor i fiskodret, foderkoefficient och förbrukad fodermängd enligt formeln: $L = P * (FK * CI - CR) * 10$ Där L står för fosforutsläppet (kg), P för fiskproduktion (netto, ton), FK för Foderkoefficient (dvs. den mängd foder som åtgår för att producera ett kilo fisk), CI för koncentration av fosfor i foder (%) och CR för koncentration av fosfor i fisk (%). CR uppgår vanligtvis till 0,4 % (Naturvårdsverket 1993).

3. Kemiska produkter och farligt avfall ska hanteras och förvaras på tät yta utan avlopp, under tak och i övrigt på sådant sätt att eventuellt spill och läckage kan samlas upp. Kärll ska vara noggrant märkta med sitt innehåll. Absorptionsmedel och annan utrustning för omhändertagande av spill och läckage ska finnas tillgängligt.

Död fisk

4. Död fisk som flyter på ytan av odlingskassarna ska under produktionssäsongen (maj-oktober) avlägsnas och dokumenteras en gång per dag. Under övrig tid, av period med öppet vatten, ska avlägsnandet och dokumentationen ske minst en gång per vecka. Undantag på grund av säkerhetsskäl kan medges av tillsynsmyndigheten efter anmälan av Bolaget.

5. Död fisk ska ensileras med myrsyra och transporteras till godkänd mottagare.

Buller

6. Buller från verksamheten ska begränsas så att den ekvivalenta ljudnivån utomhus vid bostäder inte överskrider följande begränsningsvärden:

50 dB(A)	helgfri måndag – fredag	kl 06.00-18.00
45 dB(A)	lör-, sön- och helgdag	kl 06.00-18.00
45 dB(A)	kvällstid	kl 18.00-22.00
40 dB(A)	natttid	kl 22.00-06.00

Natttid kl. 22-06 får den momentana ljudnivån utomhus vid bostäder inte överstiga 55 dBA som begränsningsvärde.

Egenkontroll

7. För verksamheten ska finnas ett aktuellt och uppdaterat kontrollprogram som visar hur villkoren följs och hur verksamhetens påverkan på hälsa och miljö i övrigt undersöks. I kontrollprogrammet ska bland annat anges platser, metoder och frekvenser för mätningarna samt hur resultaten av mätningarna ska utvärderas och redovisas. Recipientkontrollen ska ingå i kontrollprogrammet.

Förslag till reviderat kontrollprogram ska ges in till tillsynsmyndigheten senast en månad efter det att detta beslut vunnit laga kraft eller den senare tid som tillsynsmyndigheten bestämmer.

Efterbehandling

8. I god tid och minst 1 år innan verksamheten upphör ska en anmälan göras till tillsynsmyndigheten och en efterbehandlingsplan lämnas in. Efterbehandlingsplanen ska bland annat innehålla en beskrivning av borttagande av anläggning på land och i vatten, omhändertagande av kemiska produkter och avfall samt efterbehandling av verksamheten eventuellt orsakat förorenat mark- och vattenområde.

Undersökningarna och de eventuella åtgärderna som kan följa ska planeras och genomföras i samråd med tillsynsmyndigheten, som också ska avgöra om planen kan godkännas.

Bolagets beskrivning av verksamheten

Den befintliga odlingsanläggningen i Stöpafors är en så kallad öppen kassodling. Här odlas årligen ca 700 ton regnbågslax motsvarande 840 ton foderförbrukning. Odlingen är lokaliserad nära land, men utan direkt landkontakt.

Verksamheten har under de senaste åren använt cirka 11 odlingskassar med en omkrets på 70 meter och 3 stycken odlingskassar med en omkrets på 100 meter, samtliga kassar med ett djup på ca 5 meter. Odlingskassarna har således en volym på ca 1900 respektive ca 4000 m³. Kassarna är fästa vid runda flytpontoner som består av dubbla svetsade ringar av plaströr.

Odlingskassarna är försedda med ett en meter högt nät ovanför ytan, för att förhindra att fisken hoppar ut, och är försedda med ett separat nättak för att undvika påverkan från fåglar.

Anläggningen på land omfattar byggnader, innefattande foderlager, fodersilos, container med utfodringsteknik samt personalutrymmen. Bolagets odlingsenhet i Torsby används i viss mån som bas även för verksamheten i Stöpafors. Fiskodlingsverksamheten i Stöpafors är inriktad på produktion av regnbåge i storleksklassen ca 0,5 till 3 kg. Produktionen av regnbåge i Stöpafors är kopplad till bolagets övriga anläggningar där sättfisk tas från bland annat bolagets anläggning i Torsby, men kan även tas från bolagets andra sättfiskodlingar eller externa leverantörer för att säkra tillgången på sättfisk. Sättfisk sätts in i odlingen i Stöpafors under maj-juni varje år och transporteras i regel med båt från Torsby. Regnbågen är ca 300–500 g när den sätts ut i kassarna på våren i Stöpafors. Fisken går därefter i odling under sommar och tidig höst för att sedan åter transporteras under oktober - november till Torsby. Vinterförvaring av fisk innan slakt sker vid Nordic Trouts odlingsläge vid Torsby. Vid utökad produktion kan det dock bli aktuellt att övervintra en del fisk även i Stöpafors. Vid slakt har regnbågen uppnått en vikt mellan 2,5–3,0 kg. I Torsby påbörjas slakt genom att avblodning sker innan vidare transport till slakteriet på Åland.

Fisken utfodras med ett proteinrikt foder som är specialanpassat för regnbågslax. Fodret lagras i förrådsbyggnad och fodersilos på land. Utfodringen sker med hjälp av en datorstyrd utfodringsanläggning, placerad i en byggnad på land, varifrån matarslangar löper ut till varje enskild odlingskasse. Fodret blåses ut med tryckluft. Utfodringsintervall och fodergivan anpassas efter fiskens storlek, vattentemperatur och dagslängden.

Miljökonsekvensbeskrivning

Bolaget har i samband med ansökan upprättat en miljökonsekvensbeskrivning.

Av miljökonsekvensbeskrivningen framgår sammanfattningsvis följande:

Odling kommer även fortsatt att bedrivas i öppna odlingskassar men antalet kassar kommer att minska eftersom nya inköp av större kassar planeras om utökad tillstånd beviljas. Vinterförvaring av en mindre andel av fisken vid Stöpafors kan bli aktuellt om utökad tillstånd medges. Odlingens läge och storlek kommer inte att förändras.

Övre Fryken är en stor, näringsfattig och djup sjö som uppvisar goda förutsättningar för fiskodlingsverksamhet. Fiskodlingsenheten Stöpafors utgör en del i bolagets odlingsverksamhet och är en viktig pusselbit för att säkra produktion och leverans av fisk året om. Odlingens läge, nära Torsby och nära vägen E45 är en viktig framgångsfaktor.

Ansökt verksamhet bedöms ha små negativa konsekvenser på människors hälsa och miljön med avseende på miljökonsekvenser av avfall, rekreation och friluftsliv och energianvändning- och resursförbrukning.

En hydrodynamisk modellering och påverkansanalys har genomförts för att närmare utreda miljöpåverkan på vattenförekomsten Övre Fryken, där ansökt verksamhet bedöms ha en obetydlig påverkan på miljökvalitetsnormerna för ytvatten. Verksamheten bedöms ge obetydliga emissioner till luft, orsaka ringa buller, samt förbruka små mängder kemikalier och råvaror.

Ansökt verksamhet bedöms ha positiva konsekvenser på målen *Begränsad klimatpåverkan* och *God bebyggd miljö*. Obetydliga konsekvenser på möjligheterna att uppnå målen *Frisk luft*, *Bara naturlig försurning*, *Giftfri miljö* samt *Ett rikt växt- och djurliv*. Konsekvenserna på målen *Ingen övergödning* samt *Levande sjöar och vattendrag* bedöms som liten.

Yttranden

Naturvårdsverket

Naturvårdsverket avstår från att lämna synpunkter.

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen Värmland avstår möjligheten till yttrande.

Miljö- och bygglovsnämnden, Sunne kommun

Näringsutsläpp till Övre Fryken

En utökad fiskodlingsverksamhet vid anläggningen i Stöpafors kommer självfallet medföra en ökad belastning av Övre Fryken som en konsekvens av ökade utsläpp av foderspill, fekalier och urea och med detta ett större utsläpp av framförallt fosfor. Även om utsläppen enligt MKB inte förväntas påverka Övre Fryken i den grad att det leder till en försämrad statusklassning (miljökvalitetsnorm) eller försämring av de delparametrarna som ingår i den totala statusklassningen av Övre Fryken i sin helhet, är det troligt att en lokal påverkan kan förekomma. De potentiella effekterna av de ökade utsläppen av fosfor till recipienten Övre Fryken beror på hur mycket av fosfor som är tillgänglig för de vattenlevande organismerna (biotillgänglighet fosfor). Mängden biotillgänglig fosfor uppskattas vara 20 % av den totala fosformängden som släpps ut från fiskodlingen. Resten ska vara hårt bundet till t.ex. kalcium, aluminium och järn. Riskerna för att bunden fosfor ska lösas ut anses vara liten då syreförhållanden i Övre Fryken är goda. Miljö- och bygglovsnämnden anser däremot att det är påvisat en påverkan på bottensedimenten i och invid odlingsområdet där sedimentprov visade på lokal syrebrist. Även om denna syrebrist inte återfanns i vattenmassorna i direkt anknytning till syrefattiga sedimenten, är det en parameter som är viktig för frigöring av bunden fosfor och bör därför följas upp vidare.

Bästa tillgängliga teknik

Enligt 2 kap. 3 § miljöbalken ska alla som bedriver en yrkesmässig verksamhet använda bästa möjliga teknik. Miljö- och bygglovsnämnden anser att bolaget i sin ansökan har gett en utförlig beskrivning och analys av alternativa tekniker för odling av fisk utöver öppna kassar som är den mest utbredda odlingstekniken och den teknik som i dag används vid anläggningen i Stöpafors. I MKB diskuteras också recirkulerande system och semislutna odlingssystem. De har också genomfört en livscykelanalys (LCA) av odling i öppna kassar och RAS. I livscykelanalysen jämförde man miljöpåverkan ”från vaggan till graven” för de två odlingsteknikerna. Utredningen bekräftade att odling i öppna kassar ger en klart högre påverkan på faktorn ”utsläpp av näringsämnen” än vid odling i RAS. RAS odling har däremot klart större miljöpåverkan när det kommer till klimatpåverkan, försurning och energianvändning. Om man ser på den totala miljöpåverkan av dessa två odlingssystemen är det inte givet att RAS är en bättre lösning än odling i öppna kassar. Om man däremot ser till påverkan av Övre Fryken är det klart att påverkan lokalt är mycket större från fiskodling i öppna kassar. Miljö och bygglovsnämnden förstår att man trots senare års forskning och utveckling av alternativa odlingstekniker fortfarande inte har nog med kunskap om dessa alternativ. Vi anser det därför inte rimligt enligt 2 kap. 6 § miljöbalken att avslå ansökan med grund i 2 kap. 3 § miljöbalken. Kravet om att använda bästa möjliga teknik är av största vikt för att begränsa verksamhetens miljöpåverkan och vi anser därför att bolaget aktivt måste arbeta med dessa framöver. Genom att

villkora detta arbete så som i andrahandsyrkandet i ansökan säkerställer man att detta arbete prioriteras.

Påverkan på miljökvalitetsnormer

Frykensäjöarna är alla stora, klara och näringsfattiga sjöar. Beslutad miljökvalitetsnorm för Övre Fryken är i dagsläget ”måttlig” ekologisk status. Den ekologiska statusen är värderat ut ifrån en rad av underparametrar. Av de parametrarna som potentiellt påverkas av fiskodlingsverksamhetens utsläpp av i huvudsak fosfor är statusklassningen i dag bra och klassad som ”hög” eller ”god” för de allra flesta (t.ex. växtplankton, bottenfauna, näringsämnen, syrgasförhållanden). EU:s vattendirektivs (2000/60/EG) mål om att alla vatten ska uppnå god vattenstatus och att ytterligare försämring ska förhindras, det s.k. icke-försämringskravet, anser vi vara en väsentlig fråga i denna ansökan. Baserad på provtagningar via verksamhetens egenkontrollprogram och Norsälvens recipientprogram presenteras det i MKB resultat som visar att fosforutsläppen från fiskodlingen inte leder till en försämrad statusklassning av Övre Fryken i sin helhet, inte heller av de olika kvalitetsfaktorer och parametrar som den totala statusklassningen består av. MKB drar därför slutsatsen att verksamhetens påverkan på MKN för kvalitén på vattenmiljön är obefintliga. Miljö- och bygglovsnämnden önskar ändå påpeka att även om inte påverkan från verksamheten är så stor att den leder till en försämrad statusklassning på enskilda parametrar eller totalklassningen för Övre Fryken i sin helhet, är det dokumenterad lokal påverkan vid de provtagningspunkterna närmast odlingsanläggningen. Påverkan verkar också kunna leda till en lokal försämring av statusklassning särskilt under fiskens tillväxtperiod (då utfodringen är som störst). Frågan är om en lokal försämring av statusklassning kan bedömas som ett brott mot det så kallade icke-försämringskravet? En ytterligare poäng är att en lokal påverkan är det som potentiellt kan förorsaka en olägenhet för närboende.

Påverkan på biologisk mångfald - särskilt bottenfauna och glacialrelikta kräftdjur

Den lokala påverkan på bottenfaunan i direkt anknytning till fiskodlingen har varit en fråga som återkommit under tidigare och nuvarande ansökningsprocess. Särskilt de glacialrelikta kräftdjuren som är säregna för Frykensäjöarna har varit i fokus. Bolaget har utfört provtagningar som visar att statusklassning för både bottenfauna och kiselalger är s.k. hög, den anses med andra ord vara bra. Inga skillnader mellan provtagningspunkten vid fiskodlingen och referenspunkten (Bryggegården). Fyra arter av glacialrelikta kräftdjur identifierades och inte heller här fanns det skillnader mellan provtagningspunkterna och referenspunkten. Det ska dock nämnas att de glacialrelikta kräftdjuren bara har provtagits i 2012 och 2015, och att de längre tidserierna för en säkrare bedömning av en eventuell påverkan inte finns. Återigen kan det möjligen över tid påvisas lokal påverkan av

bottenfauna, kiselalger, glacialrelikta kräftdjur, algbloomningar och så vidare, men en påverkan på Övre Fryken som helhet verkar mindre sannolik.

Sammanfattning

Sammanfattat anser miljö-och bygglovsnämnden att bolagets andrahandsyrkande kan bifallas med följande ändringar:

1. Att produktionen överstigande det befintliga tillsvidaretilståndet på 480 ton foder per år ska vara tidsbegränsat och gälla i 20 år.
2. Beroende på resultatet av bolagets utredning av odlingsystem (villkor U1 i andrahandsyrkande), som enligt villkor U3 i andrahandsyrkande ska redovisas för Miljöprövningsdelegationen senast 2026-04-30, kan den tidsbegränsade produktionen på 520 ton foder per år ändras till ett tillsvidaretilstånd om MPD anser att miljöpåverkan av valt odlingsystem är acceptabel.

Bolagets bemötande av yttranden

Bifall av andrahandsyrkandet

Sunne kommun har bifallit Bolagets andrahandsyrkande med vissa ändringar.

Bolaget godtar kommunens förslag och föreslår att tillståndet i denna del utformas enligt följande;

Produktion motsvarande en foderförbrukning om 480 ton per år ska gälla utan tidsbegränsning. Produktion därutöver upp till total tillståndsgiven omfattning gäller 20 år från laga kraft vunnet beslut eller den senare tid som bedöms lämplig efter avslutad provotid.

Uppföljning av fosfor i sediment

Sunne kommun framför i sitt yttrande betydelsen av att det sker en uppföljning av fosfor i sediment samt syrehalterna.

I ansökan har Bolaget föreslagit i villkor 7 att ett reviderat kontrollprogram ska ges in till tillsynsmyndigheten vilket inkluderar ett recipientkontrollprogram. Bolaget åtar sig att inom ramarna för sin egenkontroll (villkor 7) inlämna ett förslag på recipientkontroll som omfattar uppföljning av fosfor i sediment och kontroll av syrehalterna inom odlingsområdet.

2020-02-18

551-4516-2019

Påverkan på miljökvalitetsnormer

I kommunens yttrande ställs en fråga, vilken Bolaget önskar bemöta, med lydelsen:

"Frågan är om en lokal försämring av statusklassning kan bedömas som ett brott mot det s.k. ickeförsämringskravet?"

Det s.k. icke-försämringskravet regleras i EU:s ramdirektiv för vatten (eller vattendirektivet) (2000/60/EG) och dotter direktivet om miljökvalitetsnormer (2008/105/EG). I dessa finns bl.a. ett krav på att vattenförekomstens status inte ska försämrats (icke-försämringskravet) samt att god status ska uppnås.

Icke-försämringskravet är infört i svensk rätt i 5 kap. 4 § miljöbalken, där det framgår att tillståndet i alla ytvattenförekomster som inte omfattas av någon form av undantag inte ska försämrats.

Icke-försämringskravet har i praxis definierats att omfatta en förflyttning mellan statusklasser på kvalitetsfaktor nivå. Icke-försämringskravet aktualiseras således inte vid påverkan på enskilda parametrar så länge inte en kvalitetsfaktor påverkar en statusklass.

När det gäller bedömningen av om det finns risk för försämring av en berörd kvalitetsfaktor ska inte undersökningen begränsas till ett lokalt område som kan antas bli primärt påverkat. En bedömning ska göras av hur vattenförekomstens status som helhet påverkas, eftersom det är just vattenförekomsten som är det geografiska område som normen ska bedömas gentemot.

Underlaget som ska utgöra utgångspunkt för bedömningen av kvalitetsfaktorernas status ska vara representativt för vattenförekomsten som helhet, dvs inte enbart för en begränsad del av en vattenförekomst.

Bolagets bedömning är att sökt verksamhet inte är ett brott mot det s.k. icke-försämringskravet. Som framkommer i inlämnad ansökan är bedömningen att verksamhetens inverkan på vattenmiljön i Övre Fryken genom emissioner till vattenmiljön är små och avgränsade till ett område lokalt vid odlingen. Inverkan på miljökvalitetsnormer för vattenkvalitet och relevanta kvalitetsfaktorer är obetydliga för vattenförekomsten som helhet. Det underlag som ligger till grund för bedömning av påverkan på berörda kvalitetsfaktorers status får ses som representativa för vattenförekomsten som helhet. Med beaktande av att vattenvolymen i vattenförekomsten Övre Fryken är stor krävs det en betydande påverkan på en kvalitetsfaktor för att statusen för Övre Fryken som helhet ska försämrats.

Motivering till beslutet

Miljökonsekvensbeskrivning

Miljöprövningsdelegationen konstaterar att bolaget har genomfört samråd och upprättat en miljökonsekvensbeskrivning enligt bestämmelserna i 6 kap. miljöbalken och miljöbedömningsförordningen (2017:966).

Miljöprövningsdelegationen finner att inlämnad miljökonsekvensbeskrivning uppfyller kraven och kan godkännas enligt 6 kap. miljöbalken.

Tillåtlighet

Ansökans omfattning

Verksamheten är tillståndspliktig enligt 3 kap. 1 § samt kod 5.10 B i miljöprövningsförordning (2013:251). Koden innebär tillståndsplikt för ”fiskodling eller övervintring av fisk där mer än 40 ton foder förbrukas per kalenderår”.

Bolaget bedriver sedan tidigare fiskodlingsverksamhet på den i ärendet aktuella platsen. Den nuvarande produktionen uppgår till motsvarande en foderförbrukning på maximalt 840 ton per år, enligt tillstånd som gäller fram till utgången av år 2020. Därefter får foderförbrukningen uppgå till maximalt 480 ton per år, utan tidsbegränsning. Bolaget ansöker, enligt första- och andrahandsyrkanden, att få utöka produktionen till motsvarande 1000 ton foder per år. Tredje- och fjärdehandsyrkandena innebär produktion motsvarande en foderförbrukning på 840 ton per år i 20 respektive 10 år.

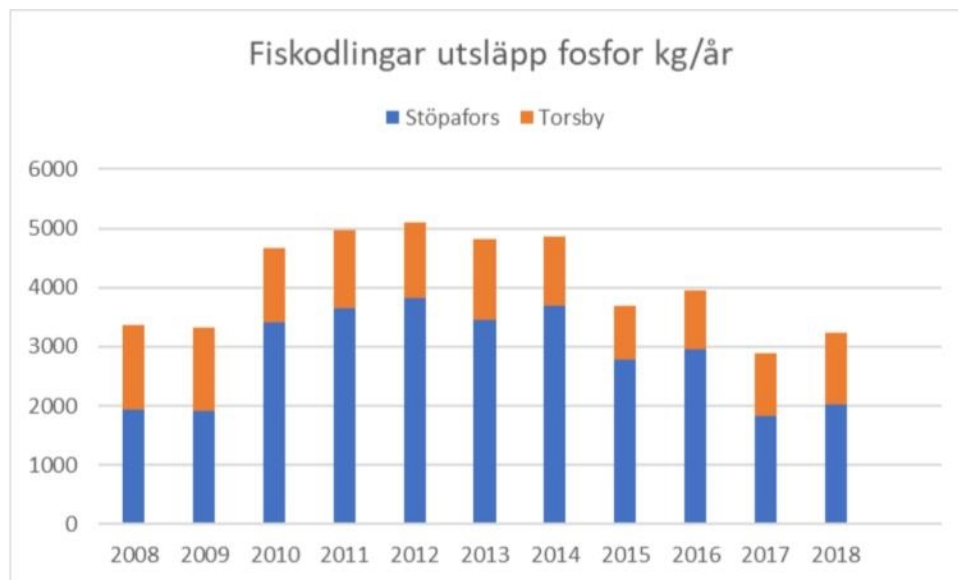
Val av plats

Enligt 2 kap. 6 § första stycket miljöbalken ska för verksamhet som tar i anspråk ett mark- eller vattenområde, väljas en plats som är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön.

Ansökt verksamhet vid Stöpafors skulle medföra ökade utsläpp av bland annat fosfor. Redan vid pågående verksamhet är fosfortillförseln från de två fiskodlingarna vid Stöpafors och Torsby betydande och större än övriga punktkällor vid Frykensäarna sammantaget.

Från starten år 1990 medgav ett gemensamt tillstånd en fiskproduktion på 700 ton/år vid de båda odlingarna, som beräknades medföra ett totalt utsläpp av 3500 kg fosfor per år. Från år 2010 medgav nya tillstånd ökad produktion, motsvarande

en foderförbrukning av 840 ton/år vid Stöpafors respektive 330 ton/år vid Torsby. Detta medförde ökade fosforutsläpp, men genom användandet av andra fodertyper har utsläppen minskat något under senare år, som framgår av [figur 1](#). Det har under senare tid skett en utveckling inom fiskodlingen mot högennergifoder som bland annat ger lägre fosforutsläpp.

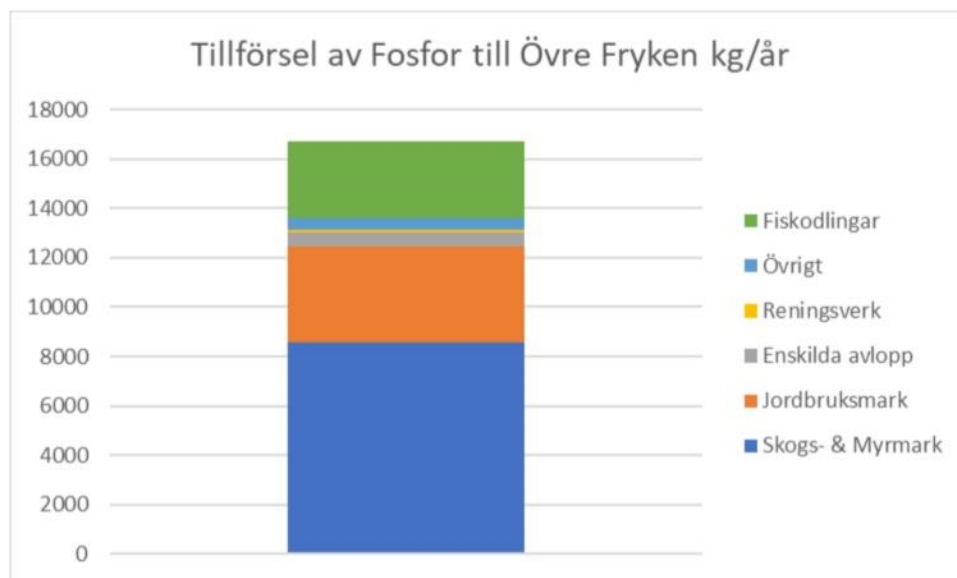
Figur 1 Utsläpp av fosfor från fiskodlingarna i Övre Fryken åren 2008–2018. Från år 2015 används foder med 0,7% fosfor mot 0,8% tidigare. År 2017 rapporteras en onormalt låg foderkoefficient (0,9) vid Stöpafors. Data från miljörapporter. Utsläppen beräknas utifrån förbrukad fodermängd, foderkoefficient och fosforhalt i fodret respektive i fisken.

Fosforutsläppen från fiskodlingen vid Stöpafors kommer att öka ytterligare vid ansökt utökad produktion, enligt nedanstående tabell.

Tabell 1 Foderförbrukning, fiskproduktion och totalt fosforutsläpp från Stöpafors fiskodling, enligt "nolltillstånd" utan tidsbegränsning, gällande tillstånd (giltigt till 2020-12-31) och ansökt tredje- och fjärdehandsyrkande respektive ansökt första- och andrahandsyrkande. Data från ansökan.

	Foderförbrukning ton/år	Fiskproduktion ton/år	Fosforutsläpp kg/år
Nolltillstånd	480	417	1690
Gällande tillstånd	840	730	2958
Ansökt tillstånd	1000	870	3522

Sett till samtliga källor för fosfor till Övre Fryken bidrog de båda fiskodlingarna med cirka 19 % av den totala tillförseln år 2009 (figur 2). Efter produktionsökningen år 2010 var motsvarande andel högre, och under åren 2010–2014 kom uppskattningsvis 25 % av den totala fosforbelastningen från fiskodlingarna (jämför figur 1).

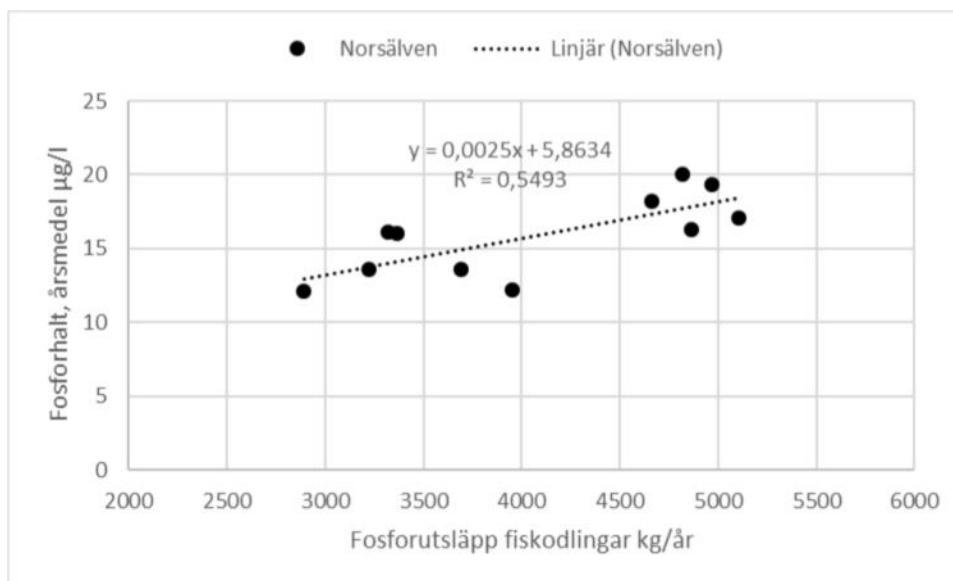
Figur 2 Tillförsel av fosfor (kg/år) till Övre Fryken från olika källor. Data från SMHI Vattenwebb: Analys- och scenarioverktyg för övergödning i sötvatten (Övre Frykens utlopp, S-HYPE SUBID:9408). För punktkällor avser data år 2009.

De totala fosforutsläppen från fiskodlingarna kan även jämföras med andra större punktkällor vid de tre Frykensjöarna, där det finns nio kommunala avloppsreningsverk och en massafabrik. Från dessa tio punktkällor uppgick fosforutsläppen sammanlagt till 1353 kg år 2017, det vill säga mindre än hälften av de totala utsläppen från de båda fiskodlingarna (som dessutom var ovanligt låga detta år enligt figur 1 ovan).

Utsläppen från fiskodlingarna i Övre Fryken kan påvisas i mynningen av Norsälven. Årsmedelhalterna av fosfor under perioden 2008–2018 uppvisar här ett statistiskt signifikant positivt samband med utsläppen under denna period. Det vill säga ju högre årligt utsläpp från fiskodlingarna, desto högre årsmedelvärde av fosfor har registrerats i Norsälvens mynning (figur 3). Signifikansnivån kan sägas betyda att det är mindre än 1 % sannolikhet att sambandet beror av slumpen. Detta visar att fiskodlingarna påverkar hela sjösystemet ned till Väneren. Däremot betyder inte detta att all fosfor från utsläppen når mynningen, utan vissa (okända) andelar stannar i sjöarna, så kallad retention.

Korrelationsanalysen med data från Norsälvens mynning ger inget värde på den haltökning som orsakas av fiskodlingarnas fosforutsläpp, utan enbart att det råder ett statistiskt samband. Inte heller visar sambandet hur stor del av fosfor som är biologiskt tillgängligt, eftersom den mäts som totalhalter.

Liknande samband kan även noteras i utloppen från de tre Frykensjöarna (Övre Fryken-Sunnesundet, Mellan Fryken-Nilsbysundet, Nedre Fryken-Hannäs), men dessa samband är här inte signifikanta ($p > 0,01$). Troligen beror detta på det fåtaliga dataunderlaget genom den låga provtagningsfrekvensen (sex analyser per år, varav två under fiskodlingarnas produktionsperiod).

Figur 3 Samband mellan totala utsläpp av fosfor från fiskodlingarna i Övre Fryken och årsmedelhalter av fosfor (Tot-P) i Norsälven vid mynningen (Norsbron, vanligen 18 analyser per år) för perioden 2008–2018. Linjär korrelationsanalys ($r=0,74$; $p<0,01$ **signifikant**). Data från miljörapporter och SLU Miljödatabas.

Miljö kvalitetsnormer

Av EU-domstolens dom i mål C-461/13 (Weserdomen) följer att medlemsstaterna är skyldiga att inte ge tillstånd till verksamheter som riskerar att orsaka en försämring av en ytvattenförekomsts status eller äventyra uppnående av god status vid den tidpunkt som anges i direktivet. EU-domstolen slår fast att det föreligger en försämring så snart statusen hos minst en av de ekologiska kvalitetsfaktorerna blir försämrade med en klass, även om denna försämring inte leder till en försämring av klassificeringen av ytvattenförekomsten som helhet.

Av 5 kap. 4 § miljöbalken framgår att verksamheter eller åtgärder inte får tillåtas som ger upphov till en sådan ökad förorening eller störning som innebär att vattenmiljön försämras på ett otillåtet sätt eller som har sådan betydelse att det äventyrar möjligheten att uppnå den status eller potential som vattnet ska ha enligt en miljö kvalitetsnorm. Vid prövning för ett nytt tillstånd och vid omprövning av tillstånd ska de bestämmelser och villkor beslutas som behövs för att verksamheten inte ska medföra en sådan försämring eller ett sådant äventyr.

I VISS (VattenInformationsSystem Sverige) framgår att kvalitetsfaktorn näringsämnen uppvisar ”hög status” i Övre och Nedre Fryken (denna faktor är inte klassad i Mellan Fryken). För Nedre Fryken noteras dock att risk för miljöproblem som övergödning föreligger på grund av belastning av näringsämnen, och att det därigenom även finns risk för sänkt status för flera andra kvalitetsfaktorer (bland annat växtplankton, bottenfauna och fisk). Betydande påverkan anges från flera tillförselkällor vid Nedre Fryken och att ”Betydande påverkan avseende totalfosfor (tot-P) utgår från vattenmyndigheternas nationella analys genomförd 2018... Analysen baseras på antropogen belastning i förhållande till bakgrundsbelastning... De totalfosformätningar som finns visar på hög status. Vi behåller ändå bedömningen betydande påverkan, eftersom vi saknar mätningar av eventuell påverkan på biologin i sjön. Det förekommer att biologin påverkas negativt av toppar i fosfortillförsel, som inte alltid fångas upp av totalfosformätningar.”

Som framgått av föregående avsnitt kan utsläppen från fiskodlingarna i Övre Fryken påvisas i hela sjösystemet ned till mynningen av Norsälven. Således kan fiskodlingarna utgöra en betydande påverkan även i Nedre Fryken som riskerar att sänka statusen för flera kvalitetsfaktorer. Vidare har det konstaterats att sjöar och vattendrag reagerar långsamt på förändringar av fosforbelastningen från fiskodlingar, och det kan ta många år innan effekterna blir påtagliga².

Miljöprövningsdelegationen bedömer att en utökning av bolagets verksamhet och fortsatt produktion utöver det gällande tidsobegränsade tillståndet om produktion av fisk motsvarande en foderförbrukning om maximalt 480 ton per år kan äventyra möjligheten att uppnå angivna miljökvalitetsnormer för Frykensjöarna (god ekologisk status senast år 2027).

Miljömål

Ansökt verksamhet medför ökade emissioner av bland annat närsalter. Med nuvarande teknik finns få möjligheter att begränsa utsläppen. Miljöprövningsdelegationen bedömer att detta kan motverka uppfyllandet av de nationella miljökvalitetsmålen *Ingen övergödning* samt *Levande sjöar och vattendrag*.

² Johansson, T., 2001. Phosphorus emissions from fish farms. Observed and predicted effects. Acta Universitatis Upsaliensis. Faculty of Science and Technology. Uppsala. ISBN 91-554-5114-4.

Bästa möjliga teknik

Av 2 kap. 3 § miljöbalken framgår bland annat att vid yrkesmässig verksamhet ska bästa möjliga teknik användas för att minska hälso- eller miljörisker.

I miljödomstolens dom från den 29 oktober 2010 (mål nr M 595–10) lämnades bolaget tillstånd till utökad verksamhet. Tillståndet till den utökade produktionen tidsbegränsades till utgången av år 2020 med motiveringen att verksamheten i slutet av denna period antogs bli föremål för ny prövning och att den tekniska utvecklingen – exempelvis odling med teknik som möjliggör uppsamling av foderrester och fekalier – under mellantiden i kombination med ökade kunskaper skulle kunna leda till att miljökraven ändras och skärps. Ansvar för att verksamhetens konsekvenser utreddes under mellantiden åvilade bolaget.

Miljöprövningsdelegationen konstaterar att bolaget söker tillstånd för utökad alternativt fortsatt högre produktion under begränsad tid med samma teknik, odling i öppna kassar, som vid tidigare prövning.

Mark- och miljööverdomstolen har i domar (M 2620–16, M 8673–15, M 8882–15, samtliga avkunnade 2017-03-13,) slagit fast att odling i öppna kassar inte är tillåtlig och uttryckt följande om tekniken:

”Samtidigt som det alltså är svårt att bedöma verksamhetens påverkan på miljön, kan det ifrågasättas om den teknik som ska tillämpas – öppna kassar som inte ger möjlighet till någon uppsamling eller rening av foderrester och fekalier – utgör bästa möjliga teknik. Det är fråga om en i förhållande till andra utsläppskällor ansevärd mängd fosfor och kväve som släpps ut och tekniken medger inte någon annan metod för begränsning av utsläppet än minskad produktion. Andra typer av verksamheter får tåla höga kostnader för att begränsa sina utsläpp; det gäller exempelvis utsläpp av avloppsvatten från industrier och hushåll.”

Mot bakgrund av bland annat den teknik som valts konstaterade MÖD att fiskodlingarna inte kunde tillåtas på den aktuella platsen.

Enligt nuvarande rättspraxis kan således den teknik som fortfarande används vid verksamheten vid Stöpafors och som är densamma som vid tidpunkten för tillståndet från miljödomstolen inte anses utgöra bästa möjliga teknik enligt 2 kap. 3 § miljöbalken.

Det pågår teknikutveckling av kassodling på olika håll i Norden, bland annat i Finland³. Det gäller exempelvis odlingskassar med bottenrättar där foderspill och

³ Heldbo, J. (ed.), Skott Rasmussen, R. & Susan Holdt Løvstad. 2013. Bat for fiskeopdræt i Norden. Bedste tilgængelige teknologier for Akvakultur i Norden. TemaNord 2013:529. © Nordisk Ministerråd 2013.

fekalier kan samlas upp tillsammans med död fisk, för att pumpas till reningsanläggning. Vidare pågår utveckling av slutna odlingskassar med tillhörande rengöringsenhet som sägs ge en löpande minskning av utsläppen av fosfor på 90 %.

I Norge har den maximala ”bärigheten” eller möjliga utrymmet för närsaltbelastning från fiskodlingar uppnåtts och på flera håll ges inga fler tillstånd för laxodling i öppna kassar i havet. Detta leder till en utveckling av bland annat halvslutna odlingsystem, där vatten pumpas in i mjuka eller hårt slutna ”kassar” och utgående vatten passerar igenom filter av olika typer. Reningseffekter som redovisats är i storleksordningen 80–100 % omhändertagande av det partikulära materialet, vilket i sin tur leder till minskade utsläpp av kväve på cirka 15–30 % respektive fosfor på cirka 65–80 %. De halv-slutna systemen har också visat sig ge en högre tillväxthastighet och en lägre foderkonversionsfaktor, liksom en lägre dödlighet hos fisken. Det senare kan bero på att man undviker större angrepp av laxlus i de halv-slutna systemen, där ingående vatten pumpas från djupare vattenlager⁴.

Enligt ansökan planerar bolaget utredningar och pilotförsök av odlingsystem som innebär en möjlighet att samla upp fekalier och foderrester. Miljöprövningsdelegationen ser positivt på detta och ser inga hinder mot att dessa utredningar utförs vid den sedan tidigare tillståndsgivna lägre produktionsnivån. När ett odlingsystem med mindre utsläpp utvecklats kan en ny ansökan om produktionsökning inlämnas.

Sammanfattande bedömning

Sammanfattningsvis finner Miljöprövningsdelegationen hinder mot att bifalla ansökan på grundval av följande skäl, som gäller för samtliga yrkanden. Ansökt verksamhet medför ökade utsläpp av bland annat fosfor, som kan ha konsekvenser för uppfyllandet av de nationella miljö kvalitetsmålen *Ingen övergödning* samt *Levande sjöar och vattendrag*. Redan vid pågående verksamhet är fosfortillförseln från fiskodlingarna betydande och större än övriga punktkällor vid Frykensäjarna sammantaget. Utsläppen från fiskodlingarna påverkar hela Frykensäjarsystemet och kan påvisas ända ner till Norsälvens mynning. Fosforutsläppen kan bidra till försämring av flera kvalitetsfaktorer och kan äventyra möjligheterna att uppnå miljö kvalitetsnormerna för Frykensäjarna, och en sådan verksamhet ska enligt 5 kap. 4 § miljöbalken inte tillåtas. Kassodling kan inte enligt nuvarande rättspraxis anses utgöra bästa möjliga teknik enligt 2 kap. 3 § miljöbalken. Mot denna bakgrund ska bolagets ansökan avslås i sin helhet.

⁴ Eriksson, S., Langeland, M., Wikberg, D., Nilsson, J. & Sundell, K. S. 2017. ÖVERSIKT AV TEKNIKER FÖR ODLING AV VATTENLEVANDE ORGANISMER I SVERIGE – miljöpåverkan, odlingsystem, odlingsarter och foder. Rapport för Havs- och vattenmyndigheten. 87 pp.

Hur man överklagar

MMD-02

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.
Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.